

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Projektování předškolního vzdělávání
s hudebně-dramatickými prvky**
Bakalářská práce

Autor: Nella Šilhánková
Studijní program: Specializace v pedagogice B7507
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce: PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Ph.D.
Oponent práce: PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Nella Šilhánková
Studium:	P16P0477
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Název bakalářské práce:	Projektování předškolního vzdělávání s hudebně-dramatickými prvky
Název bakalářské práce A):	A scheme for the pre-school education with musical and dramatic elements

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je spojení dramatické a hudební výchovy formou projektu. Bakalářská práce je zaměřena na vznik a význam projektů, projektové metody a jejich využití v předškolním vzdělávání s uplatněním aspektů hudební a dramatické výchovy. Praktická část obsahuje návrh projektu a jeho realizaci v mateřské škole.

Valenta Josef - Projektová metoda ve škole a za školou Tomková Anna - Učíme v projektech Eva Machková - Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk Eva Jenčková - Podzimní zpívání 1. díl Eva Svobodová, Hana Švejdrová - Metody dramatické výchovy v MŠ

Garantující pracoviště: Ústav primární a preprimární edukace,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Ph.D.

Oponent: PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31.5.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a že jsem v seznamu použité literatury uvedla všechny prameny, z kterých jsem vycházela.

V Hradci Králové dne

.....

Podpis autora

Poděkování

Děkuji PaedDr. Vladimíře Hornáckové, Ph.D. za odborné vedení při zpracovávání mé bakalářské práce, poskytování rad, pomoci a mnoho trpělivosti. Dále děkuji mateřské škole Tuněchody za možnost realizování mého projektu. Konkrétně paní učitelce Jiřině Tkadlecové za cenné rady a vstřícnost při realizaci projektu.

Anotace

ŠILHÁNKOVÁ, Nella. *Projektování předškolního vzdělávání s hudebně-dramatickými prvky*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 72 s. Bakalářská práce.

Cílem bakalářské práce je spojení dramatické a hudební výchovy formou projektu. V teoretické části se zaměřuji na vznik a význam projektů, projektové metody a jejich využití v předškolním vzdělávání. Dále se zabývám dramatickou výchovou a hudebními činnostmi, které jsou uplatněny v mém projektu. Praktická část obsahuje návrh projektu s prvky dramatické výchovy a hudebních činností, který jsem realizovala v mateřské škole a na závěr uvádím evaluaci.

Klíčová slova

Projekt, projektová výchova, projektová metoda, dramatická výchova, hudební činnosti

Annotation

ŠILHÁNKOVÁ, Nella. *Designing pre-school education with musical-dramatic elements*. Hradec Králové: Pedagogical fakulty of the University of Hradec Králové, 2019. 72 s. Bachelor's work.

The aim of bachelor's work is combination of drama and music education in the form of a project. In the teoretical part I focus on the origin and importance of the project, project methods and their use in pre-school education. Next I deal with drama education and musical activities, which are applied in my project. The practical part contains the project proposal with elements of drama education and musical activities, which I have implemented in kindergarten and in the end I mention evaluation.

Keywords

Project, project education, project method, dramatic education, musical activities

Obsah

ÚVOD.....	8
1. NÁHLED NA PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V KONTEXTU S PROJEKTOVOU METODOU.....	9
2. PROJEKT, PROJEKTOVÁ METODA.....	10
2.1 VYMEZENÍ POJMU PROJEKT, PROJEKTOVÁ METODA	10
2.2 TVORBA PROJEKTU	13
2.3 TYPY PROJEKTŮ.....	14
2.4 HISTORIE PROJEKTOVÉHO VYUČOVÁNÍ	16
2.5 PROJEKTY V SOUČASNÉM VZDĚLÁVÁNÍ MŠ.....	17
2.6 ROLE PEDAGOGA.....	18
3. DRAMATICKÁ VÝCHOVA V MŠ.....	20
3.1 PRINCIPY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	21
3.2 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	22
3.3 REFLEXE A JEJÍ MÍSTO V DRAMATICKÉ VÝCHOVĚ	26
4. HUDEBNÍ ČINNOSTI	27
4.1 Z HLEDISKA HISTORIE	27
4.2 SOUČASNÉ HUDEBNÍ AKTIVITY.....	27
5. PEDAGOGICKÝ PROJEKT	31
5.1 VÝZKUMNÝ VZOREK, CÍL A METODY.....	31
5.2 PROJEKT „VČELKA A PŘÍRODA“	32
5.3 PROVEDENÍ PROJEKTU.....	54
5.4 HODNOCENÍ PROJEKTU.....	66
5.5 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	67
6. ZÁVĚR	69
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	70
8. SEZNAM PŘÍLOH	72

Úvod

S rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (RVP PV) přišel do mateřských škol systém, podle kterého si každá mateřská škola tvoří své integrované bloky. Záleží na každé škole, jak s tím bude pracovat. Integrované bloky mohou tvořit tematické celky, programy, nebo právě projekty, kterými se zabývám v mé bakalářské práci. Projekty mohou naplnit různá časová období a skrze ně si děti mohou osvojit mnoho praktických informací. Je zde kladen velký důraz na individualitu dětí. Je důležité zvolit správné výukové metody, a proto s projektem souvisí i dramatická výchova neboli tvořivá dramatika, jejíž metody je také vhodné využívat. Z důvodu žádaného individuálního přístupu v mateřských školách, jsem se rozhodla využít právě téma projektového vzdělávání do své bakalářské práce. Projekty v mateřských školách zatím nejsou příliš rozšířené a populární. Pedagogové s tím často nejsou obeznámeni, tudíž je to pro ně neznámé. Přitom dle mého názoru je projektová výuka ideální právě pro dnešní dobu a její požadavky. S projektovou metodou i tvořivou dramatikou jsem byla poprvé obeznámena až při studiu na vysoké škole. Za dobu mého studia jsem se při praxích nesešla v žádné mateřské škole s projektem.

Cílem mé bakalářské práce je spojení dramatické a hudební výchovy formou projektu, vytvoření návrhu a realizací části projektu a jeho následné vyhodnocení. Zároveň se snažím zviditelnit projekt a projektovou metodu, jako další možnost způsobu práce pedagogů v mateřské škole. I když projekty mají veliké množství možností, tak jsem zvolila prvky hudební výchovy, protože ta podle mého názoru v některých mateřských školách bývá opomíjená. Dále jsem zařadila i prvky dramatické výchovy, která je poměrně mladým předmětem, tudíž o ni někteří pedagogové mají málo informací a nepracují s jeho metodami. Dle mého názoru si někteří pedagogové v dnešní době pod pojmem dramatická výchova stále představují hraní divadla, nebo například maňásky.

V teoretické části tedy najdeme vysvětlení dané terminologie. Pro praktickou část jsem zvolila projektovou výuku v praxi. Navrhuji zde výukový projekt pro předškolní vzdělávání na téma Včela a příroda, ve kterém užívám prvky dramatické a hudební výchovy. Projekt byl realizován v mateřské škole. Mým cílem bylo vyzkoušet si tuto výuku v praxi, zjistit její funkčnost a odnést si z toho další zkušenosti.

1. Náhled na předškolní vzdělávání v kontextu s projektovou metodou

V dnešní době se v předškolním vzdělávání mluví hlavně o individuálním přístupu k dětem. Můžeme to vidět například na zvýšené poptávce rodičů po alternativních školách. Je obecně známé, že každý člověk je jedinečný. Lišíme se věkem, pohlavím, našimi potřebami, temperamentem, stylem učení, zájmy ale i schopnostmi a dovednostmi. Je důležité, aby učitel dítě poznal co nejlépe a věděl o něm mnoho informací, aby tak s dítětem mohl pracovat dle jeho potřeb a specifik.

Právě v projektové výuce je kladen velký důraz na individualitu. Učitel v mateřské škole by měl při plánování brát v potaz zájmy a přání dětí, informace o dětech z pozorování, ale i vyhodnocování. Samozřejmostí jsou odborné znalosti učitele a vycházení ze vzdělávacích cílů RVP PV a školního vzdělávacího programu (ŠVP). Další předpoklad individualizace nacházíme také při tvorbě třídního vzdělávacího programu (TVP). Záleží na daném učiteli, jakým způsobem ho bude tvořit. Ve školním vzdělávacím programu se nacházejí integrované bloky, které můžeme tvořit lineárně, nebo flexibilně (Krejčová, Kargerová & Syslová, 2015). Většinou jsem se při praxi setkala s lineárním řazením, které je často rozděleno na roční období, nebo dle měsíců školního roku. Toto řazení může svádět k užívání stereotypů a k daným informacím ke každému z měsíců. Flexibilní řazení je volnější. Témata se sdružují vedle sebe, což můžeme vidět i v myšlenkových mapách u projektů. Učitelé si volí, jakým tématem se chtějí zabývat, protože témata nemusejí navazovat podle toho, jak jdou za sebou. Právě zde vidíme i tu volnost. Učitel si témata může vybrat podle toho, jak se to právě do dané třídy hodí, nebo dle aktuálnosti, a tím naplňuje potřeby a zájmy dětí.

2. Projekt, projektová metoda

V dnešní době můžeme o projektech slyšet z hlediska různých odvětví, jako je například stavebnictví, ekonomika a velmi často právě ve školství. Ve školství se projekty objevují spíše na základních a středních školách.

2.1 Vymezení pojmu projekt, projektová metoda

Vymezení pojmů projekt a projektová výchova není zcela jednoduchá záležitost. V literatuře nacházíme různé definice. Některé jsou si významově velmi blízké, nebo na sebe dokonce navazují, ale jsou i takové, které jsou odlišné. Nyní se s některými definicemi seznámíme.

Někteří autoři se shodují na tom, že projekt je podnik žákův a dále to rozpracovávají. Příhoda (in Kratochvílová, 2006) rozvíjí tuto myšlenku tak, že se jedná o vlastní podnik žáka, který udává jednotný cíl pro vyučování a vede k jeho životnosti. Projekt vnímá jako seskupení problémů, které se využívají při projektové metodě. Dále uvádí, že projekt musí mít určen praktický cíl a uspokojujivé zakončení, což definuje jako základní požadavky na projekt. Na Příhodu navazují další autoři jako je například Vrána, který tuto myšlenku rozvádí na čtyři části, které zní: *„je to podnik; je to podnik žákův; je to podnik, za jehož výsledek převzal čas odpovědnost; je to podnik, který jde za určitým cílem“* (Coufalová, 2006, s. 10). U odborné veřejnosti došlo časem k odklonu od tohoto názoru. Dostáváme se k myšlence, že projekt je podnik učitele. Současní autoři se věnují spíše koncentračnímu jádru projektu v podobě tématu, úkolu, nebo problému komplexního charakteru. K tomu se hlásí autoři Maňák a Švec (in Kratochvílová, 2006), podle kterých problém, nebo téma projektu je spojené se životní realitou a musí se řešit činností, která je teoretická i praktická. Tato činnost vede k vytvoření odpovídajícímu produktu. S tímto názorem se plně ztotožňují, protože si myslím, že děti by dané problémy měly chápat teoreticky, ale i prakticky, aby dokázaly dané problémy ve svém budoucím životě řešit.

Jako komplexní úkol definuje projekt Žanta (in Kratochvílová, 2006). Projekt má svůj cíl, soustředí se kolem určité myšlenky, obsahuje více problémů a má i uspokojujivé zakončení. Z toho vyplývá, že vnímá projekt podobně jako V. Příhoda a další

představitelé reformní pedagogiky. S tímto vysvětlením také souhlasím, a je mi asi nejbližší. Pod touto definicí si můžeme představit myšlenkovou mapu, která právě při tvorbě projektu vzniká a definice se mi tím stává srozumitelnou. Setkáváme se i s velmi obecným pojetím projektu od Pettyho, jež za projekt považuje práci, která trvá 12 - 60 hodin. S tímto příliš nesouhlasím, protože máme různé dělení projektů a jedním z nich je i právě časové hledisko, které může být krátkodobé, střednědobé, ale i dlouhodobé. A myslím si, že když máme například roční projekty, tak tato definice je velmi v rozporu.

Projektová metoda úzce souvisí s projektem. Setkáváme se se třemi odlišnými přístupy pro její definici. V prvním přístupu využíváme právě projekt, který děti řeší a dospívají k závěrečnému produktu pomocí vlastních zkušeností. Druhým přístupem je definice pomocí znaků, které vychází z charakteristiky probíhajících činností projektové metody. Určení projektové metody pomocí koncentrační ideje vychází ze třetího přístupu. Dohromady tyto přístupy zdůrazňují iniciativu, svobodu a samostatnost dítěte, které se shodují s pojetím projektu jako podniku žáka. Na projektovou metodu tedy nahlížíme jako na systém činností učitele a dítěte, který je uspořádaný. Hlavní roli zde mají učební aktivity dětí. Pedagog má roli poradce a společně se snaží dosáhnout cíle a smyslu projektu s využitím dalších výukových metod a forem práce. Znaky, pomocí kterých charakterizujeme projektovou metodu, definoval Valenta (1993). Mluvíme zde o učební činnosti, která je cílená, promyšlená a organizovaná. Je teoretická, ale i praktická a vyhovuje potřebám a zájmům dítěte a pedagogickému rozhodnutí učitele. Projektová metoda je koncentrovaná kolem základní a určité myšlenky, která je prakticky zaměřená na využití v životě. Dítě přebírá odpovědnost za činnost. Získávání zkušeností přináší změny v osobnosti dítěte. Nacházíme zde podobnost se Žantovou definicí projektu, a právě i zde vidíme souvislost s projektem a projektovou metodou.

S těmito pojmy souvisí i projektové vyučování, které ale rozlišujeme od tematického. V projektovém vyučování přebírá dítě odpovědnost za úkol. Postupuje od motivace, mapování a třídění k řešení úkolu, přes které dojde k produktu či projektu, který souvisí s reflexí. V tematickém vyučování se vše odvíjí od daného tématu. Z něho vychází další podtémata, která se uskutečňují v předmětech, nebo se sbírají informace a podklady právě pro projektové vyučování (Tomkova, Kašová & Dvořáková, 2009). Oba druhy vyučování

jsou něčím prospěšné, myslím, že využít chvilkové tematické vyučování může být velmi vhodné pro podklady k projektovému, proto bych se nebránila ani jedné formě výuky.

V každém projektu by se měl uskutečňovat třífázový model učení, který by se měl i víckrát opakovat. Jedná se o model E-U-R, což znamená evokace, uvědomení a reflexe. Evokace znamená první fázi procesu učení. Důležitá je vnitřní motivace, pomocí které se pedagog snaží v dětech povzbudit vybavení dosavadních představ o tématu a příležitost zpracovat a chápat novou látku, do které se děti zapojují ať už jejím doplňováním, vyvracením či přestavováním. Každé dítě by mělo mít dostatečný čas, který k evokaci potřebuje. Při uvědomení se děti snaží pochopit obsah, nové informace a význam toho, co se probíralo v evokaci, porovnávají to, co se naučily a prožily pomocí aktivního učení s informacemi od nového zdroje. Třetí fáze modelu je reflexe, při které se ohlížíme zpět na proces učení. Děti si formulují svůj vlastní obraz k tématu, či problému. Dle mého názoru je tento model velmi vhodný a prospěšný. Například při plánování projektu si učitel připravuje činnosti, které jsou potřebné reflektovat. Právě díky tomuto modelu, kde je reflexe součástí ji nezapomene zařadit. Občas se stává, že učitelé nereflektují s dětmi činnosti, což je podle mě špatné a z tohoto důvodu se mi tento model velmi zamlouvá.

Součástí projektů jsou výukové metody, které zde mají roli didaktických prostředků. Jsou začleněny do projektu jako důležitý prvek, který zprostředkovává žádoucí směr pro výchovu a vzdělávání (Hornáčková, 2014). Tyto metody velmi přehledně a srozumitelně formulují Maňák & Švec (2003), kteří je dělí takto:

- klasické výukové metody, které dále dělí na metody slovní (vyprávění, vysvětlování, přednáška, práce s textem a rozhovor), metody názorně-demonstrační (předvádění a pozorování, práce s obrazem, instruktáž) a metody dovednostně-praktické (napodobování, manipulování, laborování a experimentování, vytváření dovedností, produkční metody);
- aktivizující metody, mezi které řadí metody diskuzní, heuristické, řešení problému, situační, inscenační a didaktické;
- komplexní výukové metody dělí na frontální výuku, skupinovou a kooperativní výuku, partnerskou výuku, individuální a individualizovanou výuku, samostatnou práci žáků, kritické myšlení, brainstorming, projektovou výuku, výuku dramatem,

otevřené učení, učení v životních situacích, televizní výuku, výuku podporovanou počítačem, sugestopedie a superlearning a hypnopedii.

2.2 Tvorba projektu

Je velmi důležité znát, jak se má projekt tvořit. Tvorba projektu má základní kroky, kterými jsou záměr, plánování, provedení a hodnocení. Tímto postupem se zabývá například Hornáčková (2014).

Při prvním kroku neboli záměru projektu nás můžou inspirovat děti a jejich asociace. Pokud chceme, aby děti byly aktivní, je vhodné zvolit brainstorming, při kterém děti říkají nápady, které je v tu danou chvíli napadnou bez rozmyšlení. Důležité je, že při brainstormingu se nehodnotí, takže žádný nápad není špatně. Společně s dětmi diskutujeme nad zvolením tématu. Téma můžeme společně upravovat, případně zvolit jiné. Můžeme také zvážit možnost zapojení rodičů, nebo institucí, které souvisejí s hlavní tematikou. Brainstorming je velmi přínosnou metodou pro dnešní dobu, kdy je velmi časté, že se děti ostatním smějí za jejich nápady, či myšlenky, proto mě tato metoda velice oslovila, jelikož v tomto případě, je naprosto vše vyřknutého správně a děti si mohou rozvíjet svou mysl a fantazii dle své potřeby.

Poté co vybíráme a zvažujeme společně s dětmi pojmy z brainstormingu, už přecházíme do plánování. Děti diskutují o pojmech a vybírají si takové, které chtějí do tématu projektu zařadit. Na základě vybraných pojmů se tvoří společně s pedagogem myšlenková mapa, popřípadě mohou tvořit děti ve skupinách. Myšlenková mapa se nejčastěji tvoří pomocí bublin, které jsou rozmístěny po papíře a vzájemně propojeny. Graficky nám znázorňuje propojení podtémat a jejich souvislosti. Jelikož projekt není uzavřený, mohou některá políčka být zpočátku prázdná a postupně se doplnit. Pedagog začíná plánovat hlavní cíl projektu a další dílčí cíle k danému tématu v souvislosti s myšlenkovou mapou. Na plánování cílů se doporučuje využít metoda SMART, která nám udává pět vlastností, které by měly jednotlivé cíle mít. Název metody tvoří první písmena jednotlivých vlastností (smysluplný, měřitelný, akceptovatelný, reálný/realizovatelný, termínovaný). Dále je vhodné plánování projektu zaznamenat do struktury, jako promyšlený postup, do kterého ale můžeme dále dodávat další návrhy. Při plánování projektu vycházíme z obsahu vzdělávání RVP, ovšem jeho téma vychází z ŠVP. Můžeme využít i Gardnerovu

teorii mnohočetných inteligencí, která se skládá z osmy oblastní inteligence. Jedná se o inteligenci lingvistickou, logicko-matematickou, prostorovou, tělesně-kinetickou, hudební, interpersonální, intrapersonální, přírodovědní a existenciální.

Třetí krok projektu je provedení, kde dochází k realizaci. Děti by měly pracovat převážně samostatně a být odpovědné za své rozhodnutí a řešení. Ovšem měly by dokázat i spolupracovat, diskutovat, kooperovat, hledat informace, tvořit, přemýšlet v souvislostech a získávat zkušenosti pomocí praktických činností.

Posledním krokem je hodnocení. Zde dochází k evaluační činnosti dětí i pedagoga. Evaluace probíhá postupně a její pomocí se hodnotí průběh činnosti, výsledek, ale i přínos pro děti. Největší intenzita hodnocení je ale právě v závěru projektu, přičemž dítě dle svého pohledu hodnotí, v čem ho projekt obohatil, jaká byla spolupráce ve skupinách, co se naučil a co ho zaujalo. Reflexe je součástí i třífázového modelu učení. Velmi se mi líbí časté zařazování reflexe, bohužel z vlastní zkušenosti vím, že v některých mateřských školách hodnocení není doceněné. Několikrát jsem se na náslechové praxi setkala s tím, že některé paní učitelky hodnocení vynechávají, takže některé činnosti úplně zaniknou a děti si z toho nemusí nic odnést. Také si myslím, že v dnešní době by se právě mělo rozvíjet i hodnocení sebe samého, jelikož to mnoho lidí vůbec neumí a ve většině případů budou hledat chyby na ostatních, i když tomu tak vůbec nemusí být.

2.3 Typy projektů

V literatuře se setkáváme s více druhy typů projektů. Dělit je můžeme podle různých pohledů, hledisek a kritérií. Zabývá se tím velké množství autorů, jako například Příhoda, Valenta, Žanta, nebo Kilpatrick, který založil projektovou metodu.

Nejčastější hlediska jsou účel projektu, počet zúčastněných, trvání projektu, navrhovatel projektu, velikost projektu atd. V mnoha typologiích můžeme najít podobnost. Z hlediska třídění uvádí typologickou řadu Valenta (in Kratochvílová, 2006). Těmito hledisky jsou navrhovatel projektu, účel projektu, informační zdroj projektu, délka projektu, prostředí projektu, počet zúčastněných v projektu a podle způsobu organizace projektu. Typy projektu se zabývá i Coufalová (2006), která uvádí osm kritérií, podle kterých se projekty rozlišují:

- Podle účelu – jsou to projekty, které nám určí, jestli do vnější formy chceme vmístit myšlenku či plán, projekty vedoucí k estetické zkušenosti, dále takové, které usilují o řešení problému a projekty vedoucí k získání dovedností. O těchto projektech hovoří Kilpatrick.
- Podle vztahu k učivu a vyučovacím předmětům – jedná se o to, zdali projekt zaměříme pouze na jeden předmět, nebo ho budeme integrovat do více předmětů.
- Podle organizace – záleží na možnostech, jaké máme pro realizaci projektu. Projekt může probíhat určité období v hodinách, v blocích a tak dále.
- Podle délky trvání – můžeme mít krátkodobé, střednědobé i dlouhodobé projekty, které mohou být až celoroční, záleží také na zkušenostech pedagoga.
- Podle místa konání – záleží na pedagogovi jaké místo pro projekt zvolí. Může se konat například ve třídě, mimo školní budovu, nebo třeba v přírodě. Dále záleží na tématu, můžeme spolupracovat i s dalšími institucemi jako je například muzeum, veterinární klinika a další.
- Podle navrhovatele – dělíme projekty na umělé, což jsou takové projekty, které připraví pedagog a na spontánní, který je vyvolán potřebami a zájmem dětí. Může ale nastat i kombinace těchto dvou typů, a to za předpokladu, že učitel, nebo dítě dá úvodní podnět a druhá osoba ho bude rozvíjet.
- Podle počtu zapojených dětí – můžeme mít projekt pro jednotlivce, skupiny, třídy, ale i celou školu.
- Podle velikosti – má relativní povahu, málokdy je lze uplatnit jednoznačně.

Můžeme vidět, že dělení Valenty i Coufalové jsou velmi podobné, ovšem nacházíme i rozdílné dělení, které uvádí Kilpatrick (in Kratochvílová, 2006). Rozlišuje projekty ve čtyřech bodech. Jedná se o:

- Projekt, který se snaží vtělit myšlenku či plán do vnější formy;
- Projekt směřuje k prožitku z estetické zkušenosti;
- Projekt usilující rozřešit problém;
- Projekt vedoucí k získání dovednosti.

Mezi typy projektů nacházíme tedy podobnosti i rozdíly. Záleží na pohledu daného autora. Já osobně se při typologii projektů přikláním k dělení podle J. Valenty a jemuž podobným. Z toho důvodu je zde popsáno i dělení od Coufalové, protože se mi velmi líbí její rozpracování a je mi nejbližší.

2.4 Historie projektového vyučování

Neměli bychom opomíjet ani informace o tom, kdy a kde projektové využívání vzniklo, protože právě při vzniku nových věcí se dozvídáme hlavní záměr toho, proč to vzniklo.

Již před více než sto lety základním modelem vyučování v Evropě a v Americe byla Herbartovská škola. Z jejíž kritiky vycházely pedagogické názory a myšlenky, které byly spojené se vznikem projektového vyučování. Nejvíce byl kritizován způsob učení dětí, když pedagog vykládal látku a žák seděl s rukami za zády a poslouchal, ovšem kolikrát to děti ani nepochopily a pouze opakovaly slova učitele. Tato škola záměrně potlačovala přirozenou aktivitu dítěte. Uplatňoval se názor, že přirozená aktivita dítěti brání v pozornosti. Učitel byl dětem nadřazen a dokazovalo to i to, že stál na vyvýšeném stupínku ve třídě před dětmi. Při vyrušování děti dostávaly tresty, i tělesné. Děti se učitele nesměly na nic doptat a učitel měl vždy ve všem pravdu (Tomková, 2009). Na základě vlastní zkušenosti jsem ráda, že se od takovéto výuky v dnešní době opustilo. Sama jsem si v první třídě na základní škole prošla povinností sedět s rukami za zády a poslouchat výklad učitele.

Na konci 19. století tuto školu začala kritizovat E. Keyová. Byla to švédská lékařka, která kritizovala především potlačování aktivity dítěte, strnulost a neživotnost této školy. Ve 20. stoletím novou hodnotu získala právě přirozená aktivita, která byla považována na pozitivní zdroj učení a dětského poznání, které vychází ze samotného dítěte a dětská zvědavost. Toto století Keyová nazvala „stoletím dítěte“. Tomuto hnutí pedagogického myšlení říkáme reformní pedagogika, nebo hnutí nové výchovy. Základní metodou se stala vlastní práce dětí, která rozvíjela myšlení, přirozenou aktivitu, samostatnost. Jejím cílem bylo porozumění sobě samému, ale i světu a nově získané znalosti aplikovat v životě. Děti se učily například pěstovat obilí a tkát na stroji. Chybování bylo běžné, protože řešily otázky a úlohy, u kterých děti neznaly odpovědi.

Pragmatická pedagogika byla kolébkou pro projektové vyučování. Představitelé byli J. Dewey a W. H. Kilpatrick, který o projektovém vyučování napsal první ucelenou studii. Zde ale nastala kritika vyučování v izolovaných předmětech, které byly bez vzájemné návaznosti. Postupně se objevily témata, problémy a samostatné úkoly místo předmětů. Především v amerických školách učební osnování podle předmětů nahradily učební

projekty. V Evropě se hledal kompromis, takže učitelé v rámci jednotlivých předmětů, nebo jejich skupin, vytvářeli projekty.

V českých školách se učitelé snažili vytvářet systém projektů a hledali vhodná témata pro projektové vyučování. Nejvíce se projektové vyučování zkoušelo ve dvacátých a třicátých letech 20. století na obecných a měšťanských školách. Výuka probíhala formou vlastního poznávání, takže například jeli na výlet, aby poznaly středověký hrad, který se nacházel v okolí, chodili na vycházky a pozorovali květiny, řeku, ptáky a další věci. J. A. Komenský uvedl pedagogickou zásadu poznávání od nejbližšího k vzdálenému, o které se v době první republiky hovořilo jako o samoučení, a jednalo se o vlastní činnost žáka a jeho vlastní objevování. Učitelé připravovali učební prostředí a úkoly, když témata a úkoly vyšly z určitých momentálních situací, jednalo se o spontánní projekty. Ovšem více se uplatňovaly projekty připravené učitelem, protože žákům kolikrát u spontánních unikala podstata situace, jelikož některé situace nebyly schopni pochopit vzhledem ke svému věku. Hlavní snaha učitele byla motivace. V devadesátých letech 20. století se po více než padesáti letech znovu objevilo projektové vyučování v české škole. Nejprve vycházelo z potřeb učitelů, ovšem později bylo v návaznosti na reformní pedagogiku. V první polovině devadesátých let byl problém se zařazováním projektů do učebních plánů, ovšem po vydání vzdělávacích programů Obecná škola a Národní škola již problém vymizel. Nejpříznivější doba nastala poté, co byla uzákoněna tvorba RVP a ŠVP. Od té doby jsou projekty prostředkem pro naplnění vzdělávacích cílů (Tomková, 2009). Myslím, že uzákonění RVP má pozitivní dopad na dnešní vzdělávací systém. Školy mají volnost na tvorbu ŠVP, ale zároveň se jím musí řídit, takže mají stejné základy a dětem se dostává potřebného rozvoje.

2.5 Projekty v současném vzdělávání MŠ

V současné době je velký rozkvět alternativních škol a přístupů k dětem a k životu, což se odráží v navracení projektů, které právě tyto alternativní přístupy podporují a pomáhají nám rušit přesně zavedené režimy.

V dnešní době se hledají nové podoby škol, a právě v této souvislosti se opět začaly vracet projekty. Ovšem ne všude se projektům daří. Podle Coufalové (2006) je několik úskalí, které brání úspěšnosti. Může se stát například to, že učitel dobře nezná své děti a zvolí

nevhodné téma, dále nedokáže při projektu opustit vedoucí roli, nebo neodhadne správnou míru volnosti a odpovědnosti dětí. Projekt by neměl být složitý, aby se dokázaly zapojit i slabší děti. Odpůrci projektové metody často argumentují tím, že učitelé jsou na její využívání nepřipraveni. Myslím, že nikdo nevyvrací, že je projektová metoda složitá. Učitel musí znát učivo, děti a umět improvizovat. Jsem zastáncem toho, že pedagogové by se měli vzdělávat v oblasti projektové výuky, aby ji mohli zařazovat a naplňovat tím zájmy a potřeby dětí.

Projektové vyučování nám dává mnoho přínosů. Tomková (2009) mezi ně řadí prostor pro zařazení poznatků, které se týkají různých oborů, ale i integraci poznávání dítěte. Poté, že projekt umožňuje pěstovat spoluzodpovědnost u dětí, přičemž je prostor i pro rozvoj samostatnosti v prostředí, které je pro dítě bezpečné. A posledním přínosem je umožnění rozvoje klíčových kompetencí a realizace obecných cílů základního vzdělávání. Já osobně jsem se zatím při praxích nesetkala s využíváním projektové metody v žádné mnou navštěvované mateřské škole. Podle mého názoru se v dnešní době projekty uchytily spíše na základních školách a středních školách. Myslím si, že učitelé v MŠ vyhýbají, protože si myslí, že je to velmi složité pro děti, ale i na přípravu a provedení. Mnohdy podle mě převládá i celková neznalost projektové metody. Ovšem dle mého názoru se děti velmi dobře přizpůsobí tomuto způsobu učení, pokud s nimi bude pedagog nějakou dobu pracovat tímto způsobem a děti si to osvojí. Samozřejmě, že se v tomto vyučování musí nejdříve vzdělat sám pedagog, aby to dokázal dětem správně podat.

2.6 Role pedagoga

Samozřejmostí je zmínit, jakou roli má pedagog, jelikož v projektovém vyučování se jeho role mění oproti tradičnímu. Pedagog je při projektovém vyučování poradcem dětí a stává se spoluvůrcem projektu. Navozuje situace, které dítě podněcují k tomu, aby mělo potřebu nového poznání. Aby dítě mohlo objevovat nové věci, musí mu pedagog vytvářet vhodné podmínky. Pedagog si nemůže plánovat dokonalou přípravu, protože dětské podněty a různé situace mu neumožní se jí striktně držet, a proto je důležité, aby pedagog dokázal reagovat na tyto podněty. Dítě a pedagog se tedy stávají partnery pro tvorbu určitého díla, kde má každý svůj podíl odpovědnosti (Coufalová, 2006). Dle mého názoru má zde ale pedagog zprvu řídicí funkci, než se rozroste samostatnost a zodpovědnost u

dětí. Učitel pomocí projektu může dítěti poskytnout pocit bezpečí a jistoty, navazování sociálních kontaktů, najít mu místo ve správné skupině, do které patří, rozvíjení nezávislosti, seznámení s ostatními a vytváření vzájemné pozitivní závislosti.

Pedagog vede své žáky k využívání metod práce, jako je například hra v roli a sám je aktivně využívá. Zapojuje se do hry s žáky podle potřeb a možností, což umožňuje vnášet různé podněty do hry zevnitř, aniž by se narušil přirozený tok činnosti (Bláhová, 1996). Aby pedagog mohl být v této práci úspěšný, tak by měl být vzdělaný v tom, co dělá. Takže je velmi důležité, aby byl pedagog obeznámen, jakou roli má mít při projektovém vyučování, protože kdyby se soustředil na přístup z tradiční výuky, tak by projekt nemusel mít vůbec žádný význam pro účastníky.

3. Dramatická výchova v MŠ

Dramatická výchova je úzce spojená s projektem a projektovou metodou a při práci s projektem využíváme i její prvky.

Dramatická výchova, též tvořivá dramatika vstoupila do našich škol jako nový předmět v devadesátých letech 20. století, jako návaznost na zkušenosti těch, kteří obor rozvíjeli mimo základní školy v době socialistického školství. Byly to například literárně-dramatické obory v lidových školách umění a dětské divadelní soubory. Zavedení dramatické výchovy do našich škol se projevovalo v dramaticko-výchovné oblasti, ve které se jednalo například o to, co je hravé, činnostní a tvořivé. Někteří pedagogové pojali dramatickou výchovu pouze k pojmu hra a někteří si mysleli, že dramatická výchova je dětské divadelní představení (Marušák, 2008). Mohli bychom uvažovat nad tím, zdali právě mladost tohoto oboru je důvodem, proč není v dnešních školách příliš viděna. Mnoho pedagogů si pod pojmem dramatická výchova představuje dramatizaci pohádky, nebo hraní divadla. Tento rozdíl uvádí Way (1967), který říká, že musíme odlišovat divadlo a drama. Drama se týká jedinečnosti a zkušeností každého jedince, a cílem je rozvoj člověka. Každé dítě může dělat drama, protože se to týká většiny lidí a neexistuje dítě, které by to dělat nemohlo. Ovšem divadlo je pro menšinu lidí. Týká se komunikace, která probíhá mezi herci a diváky.

Dramatickou výchovou se zabývá například Valenta (2008), podle kterého je dramatická výchova systém učení pro děti či dospělé, které je řízené, aktivně umělecké, sociální a antropologické. Tento systém je založen na využívání základních principů a postupů divadla a dramatu, které ale berou zřetel ke kreativně-uměleckým a k pedagogickým požadavkům, ale také k bio-psycho-sociálním podmínkám. Dále uvádí, že dramatická výchova je zakotvena v RVP pro základní vzdělání jako estetická výchova. Jako tvořivý a osobitý výchovně-vzdělávací proces dramatickou výchovu chápou autorky Svobodová a Švejdová (2011), podle kterých při ní dochází ke zkoumání a prověřování tématu. Člověk si vytváří vlastní postoj vzhledem k postojům ostatních zúčastněných pomocí vlastního prožitku, na základě vlastní činnosti. Rozvíjí se intelektuální složky, intuice, tvořivost, rozhodnost, samostatnost, odpovědnost, tolerance, empatie, komunikativnost a autentičnost osobnosti. Právě k těmto dvěma vysvětlením pojmu dramatická výchova se

přikláním, protože i když jsou rozdílné, tak s oběma souhlasím. V každém autorovi nacházím něco, co mě zaujme a cítím to stejně.

Dramatická výchova je odlišná od jiných forem vzdělávání díky užívání divadelních prostředků a aktivity účastníků. Zaměřuje se na účastníky procesu, nejsou zde diváci a díky tomu se dramatická výchova liší od divadla. Ve školách může být využívána v různých předmětech jako metoda, styl práce, metoda práce s dětmi handicapovanými (sociálně, částečně i zdravotně), práce s jevištním tvarem a další. V dramatické výchově využíváme různé prostředky, metody a techniky, které rozvíjí osobnost člověka (Kotátková, 1998).

3.1 Principy dramatické výchovy

V dramatické výchově se můžeme setkat s řadou principů. V následujícím textu se zabývám principy dle pana Strejčka a Valenty, na kterých můžeme vidět veliký rozdíl.

Strejček (2011) uvádí, že dramatická výchova má dva propojené principy, kterými jsou dramatičnost a divadelnost. Dramatičnost předurčuje, že se jednající postavy dostanou do určitého konfliktu, nebo do určitých potíží, které je přimějí vzájemně jednat, aby danou situaci vyřešily. Divadelnost je adresována určitému divákovi, postavy si vytváříme fiktivní, hrajeme jejich role ve fiktivních situacích.

Další pohled na principy má Valenta (1993), podle kterého máme celkem 7 principů, z kterých vycházíme. Jedná se o zřetel k potřebám a zájmům dítěte, které některé školy, většinou alternativní, využívají jako východisko svého snažení. Poté máme zřetel k aktuální situaci, který umocňuje převážně princip „otevření školy“, což znamená, že se otevíráme poznání, sobě, i lidem. Podněty v projektech přicházejí ve smyslu nyní a zde. Třetím principem je interdisciplinarita, která ukazuje na to, že projekty nabízejí celistvé poznání. To, že projekt je podnikem žáků i tehdy, když s ním přijde učitel, kterému se role mění na konzultační, řadíme do seberegulace při učení. Orientace na produkt znamená, že projekt je mířen co nejvíce na život a smysl učení nám stvrzuje činnost, nebo práce, která přináší produkt. Šestým principem je skupinová realizace, při které se ve smysluplné týmové práci přirozeně propojují činnosti dětí. Jako poslední je princip společenské relevantnosti, který nám říká, že projektové vyučování může být jednou

spojitostí pro život školy se životem obce i širší společností. Osobně souhlasím spíše s principy od Valenty, které jsou podle mě více rozvedené, a trůufám si říct, že mnohem známější.

3.2 Metody a techniky dramatické výchovy

Metody a techniky využívám v mém výukovém projektu, který je součástí mé bakalářské práce v praktické části, proto zde některé z nich objasňuji.

Metodami a technikami dramatické výchovy se zabývá velká škála autorů. Každý autor má na to samozřejmě svůj názor. Například Kořátková (1998) uvádí, že metoda je způsob, jak dosáhnout teoretického, nebo praktického cíle. Můžže mít různý počet technik, které jsou prostředkem konkrétního posutu pro daný cíl. Pod pojmem metoda lze označit celý systém dramatické výchovy, základní koncepční metodický princip systému, na kterém je založena dramatická výchova, specifický styl práce, soubor nebo skupinu dílčích postupů, respektive jejich společný princip, ale i konkrétní postup. Výukovou metodou se zabývá Maňák, který ji chápe jako systém, který je koordinovaný a týká se vyučovacích činností učitele a učebních činností žáků. Tento systém se zaměřuje na dosahování cílů výchovných, i vzdělávacích.

Když se hovoří o specifikaci techniky, tak zjistíme, že technika je konkretizace metody a bývá vnímána jako limitovaný postup z hlediska širě záběru. Obecně lze říct, že technika je takový typ metody, při které se vyžaduje, aby člověk, který se vzdělává, jednal prakticky a osobně. Valenta (2008) techniku označuje jako jasně popsanou a vymezenou aktivitu, která má zřetelný cíl a slouží přímo k vyjádření tématu.

Pro objasnění terminologie z různých metod jsem zvolila mnou často užívané metody v mém projektu, což je dramatická hra, improvizace, pantomima a hra v roli.

Dramatická hra

V dramatické výchově existuje dramatická hra jako samostatný subjekt, nebo jako metoda. Podle Kořátkové (1998) se jedná o činnost, která je řízená a strukturovaná a musí splňovat základní atributy hry, jako je poskytnutí prostoru pro spontánní prožívání, pro radost z dění, zaujetí a tvůrčí aktivitu. Dramatický charakter hry určují speciální atributy, kterými jsou napětí z očekávání, nahlížení do reality prostřednictvím fantazie, podílet se

na plánování a rozhodování, identifikovat se s rolí a podílet se na souhře rolí. Struktura dramatické hry dle Bláhové (1996) má 5 částí: expozice (uvedení do děje), kolize (zařazení dramatického prvku), krize (vyvrcholení dramatu), peripetie (obraz a možnosti řešení), katastrofa a závěrečná katarze (rozuzlení a očista). Tuto strukturu můžeme znát již z literatury, a právě tato struktura dramatické hry je užívána i jako struktura problémových situací, které se nachází v mém projektu.

Improvizace

Další metodou je improvizace, kterou dle mého názoru nejlépe definuje Machková (2013), která uvádí, že je to jednání, které nemáme předem nacvičené, připravené a zafixované. Jsou to reakce na dané situace, jednání druhých nebo na zadání. Improvizace může být i veřejné vystoupení, před kterým se hráči mohou připravit, ale většinou se jedná jen o ústní dohodu hráčů, bez písemné podoby a závazné fixace. Improvizace může být například i zvuková, rytmická a další. Já osobně jsem se učila improvizovat až na vysoké škole, i když si myslím, že improvizujeme velmi často v našem životě při různých činnostech a rozmluvách. Velmi se mi tato metoda zalíbila, protože nemám ráda, když musím dělat různé věci podle předem daných věcí, ale můžu vyjádřit to, co v dané chvíli chci.

Hra v roli

U hry v roli se můžeme setkat s tím, že autorka Machková ji řadí mezi principy dramatické výchovy, ale ostatní autoři ji zařazují mezi metody. Což odráží, že každý autor může mít jiný názor. Při hře v roli se jedná o to, že hráč přijímá jinou identitu, než je jeho vlastní, tím pádem se stává někým, nebo něčím jiným. Hra v roli má tři stupně. Prvním stupněm hry můžeme označit simulaci, při které hráč zůstává sám sebou, ale jedná za určitou roli, nebo postoj. Může na sebe brát roli například člena městské rady a v tomto duchu jedná a diskutuje. Dalším stupněm je alterace, kde už na sebe hráč bere roli bez individuálních vlastností, stává se princeznou, listonošem a tak dále. Můžeme se setkat i s charakterizací, při které již hráč konkrétní postavou, například princem Hamletem, není to již obecně jen princ.

Pantomima

Velmi užívaná metoda je pantomima, která vyjadřuje hru beze slov. Používá se zejména u málo zkušených hráčů, protože si nemusí pamatovat repliky. U menších dětí se používá tzv. narativní pantomima, při které se děti řídí tím, co vypráví učitel, a přitom to znázorňují pohybem. Ovšem i zde můžeme vidět odlišné názory autorů, jelikož

Machková řadí pantomimu do metod, ale Valenta ji zařazuje pod techniky. Já osobně bych pantomimu zařadila spíše také mezi techniky, jelikož se jedná spíše už o konkretizaci metody a slouží právě k vyjádření tématu. Myslím si, že s pantomimou se alespoň jednou každý setkal. Ať už při různých hrách, nebo ve filmech. Pojem narativní pantomima jsem si objasnila také až na vysoké škole, i když jsem tuto techniku využívala již dříve na praxích.

Nejčastěji užívané metody a techniky, které jsou velmi přehledné a srozumitelné, rozpracovává Kořátková (1998):

1. Metoda a techniky expozice – úvod dramatu a zárodek problému, využívají se techniky:
 - uvedení dramatu textem
 - uvedení dramatu výtvarného prostředku
 - uvedení dramatu reálnými předměty a věcmi vztahující se k příběhu
 - uvedením dramatu učitelem v roli
2. Metoda a techniky vytváření kontextu – doplňujeme a dotváříme předchozí nebo nové informace, využíváme techniky:
 - brainstorming
 - domýšlení děje
 - domýšlení postav
 - rozhovor s hlavní postavou nebo postavami z jejího okolí
 - horká židle
 - rozhovor s imaginární postavou
 - zprostředkovaný rozhovor
 - role odborníka – odborníků
 - časový okamžik ze života hlavní postavy nebo dalších postav dramatu
 - vytvoření prostředí, v němž se děj dramatu odehrává
3. Metody a techniky hry v roli a simulace – stěžejní prostředky dramatu, hra v roli znamená, že přebíráme role někoho jiného, s tím, že máme vlastní představu odpovídajícího chování. Simulací se transformujeme do určité fiktivní situace. Využíváme techniky přejímání rolí.
4. Metoda a techniky řešení krizového okamžiku – většinou nelze krizový okamžik zahrát, je tedy nutné ho nějakým způsobem přejít. Využíváme techniky:

- převyprávění či přečtení krizového okamžiku příběhu
 - použití zvukového záznamu
 - použití zástupné rekvizity
 - simulace
 - živý obraz
5. Metoda a techniky řešení dramatického konfliktu (rozporu)–velký význam v dramatu, učíme se hledat řešení a formulovat postoje a názory. Využívané techniky:
- názorové spektrum
 - vnitřní hlasy
 - spoluhráči se stávají „rádci“ dané postavy
 - zpomalený film
 - rozehrání ve dvojicích či skupinách
 - živý obraz
6. Metody a techniky vedení a řízení dramatu – máme vedení boční, což znamená, že učitel řídí hru zvenčí a vedení zevnitř, přičemž učitel vstupuje do role.
7. Metody a techniky reflexe a hodnocení – přirozená součást každého dramatu, týká se ale i pedagogické práce. Používáme techniku volné a řízené reflexe.

Metody se ale nevyužívají vždy a stále, mají své limity a překážky. Prvním limitem je čas, který mnohdy vede pedagogy k dlouhodobějším celkům, ovšem tento limit příliš neplatí pro mateřské školy, protože zde pedagogové mají více času než například na základní škole. Jako druhý můžeme uvést prostor, který je vyžadován často odlišný. Další je povaha obsahů, což znamená, že metody dramatické výchovy nelze užívat všude. Limit máme i v počtu dětí, proto je dobré dělat skupiny, ideální je mít čtyři až šest členů skupiny. Poté můžeme řešit chování dětí a kázeň, je důležité přivést děti k cíli. Jestliže bude cíl vnesen zvenčí, tak ho děti nepřijmou. Předposledním limitem je dítě a rolová hra. Je důležité volit správné metody vzhledem k věku dětí a učitel by měl být aktivní. Závěrečným limitem je učitel, na kterého jsou kladeny nároky na vybavenost, protože musí přijímat nové modely práce (Marušák, Králová & Rodriguezová, 2008). Existuje spousta publikací, které mají v závěru slovníček, ve kterém jsou právě tyto metody a techniky objasněné. Z dělení metod a technik jsem zvolila právě Koťátkovou, která ho má pro mě nejsrozumitelnější.

3.3 Reflexe a její místo v dramatické výchově

Reflexe je nezbytná součást jak projektové metody, kde se uplatňuje v třífázovém modelu učení, ale i dramatické výchovy. Kdybychom nevyužívali reflexi, tak bychom neměli zhodnocenou hodinu, ale ani dílčí aktivity a tím pádem by tento proces vyzněl naprázdno, tudíž by se nenaplnil jeho smysl. Valenta uvádí: „*Reflexe pomáhá systematizovat zkušenost a zážitek, včlenit je do struktury stávající zkušenosti a obohatit jím naše prožívání a jednání do budoucna.*“ (Valenta, 2008, s. 288). Na této definici se shoduje s několika dalšími autory, jako je například Machková, Kasíková a Slavík. Reflektujeme pomocí vlastního názoru a emocí. Díky reflexi si připomene to, co se odehrálo, poté si řekneme, co jsme vnímali, jak jsme to pochopili a jak to na koho působilo. Dále danou činnost zhodnotíme. V činnostech nacházíme i poučení, ve kterém zobecníme problém. Právě díky uvědomění a této reflexi si to ukládáme do vlastních zkušeností.

4. Hudební činnosti

Při praxích jsem pozorovala, že v některých mateřských školách bývají hudební činnosti často zanedbávány, což podle mého názoru vyplývá i z několika inzerátů pro práci učitele v MŠ, kde bývá jako jedna z podmínek uvedena hudební výchova a hra na nástroj. A právě i z tohoto důvodu jsou tyto prvky zařazené v mém výukovém projektu.

4.1 Z hlediska historie

Ve 20. století se hudební činnosti dělily na zpěv, poslech a pohyb. Při výchově dětí byla hlavní osobou učitelka, která je přímým realizátorem hudby a zpěvu a vedoucím celé hudební výchovy, pomocí níž děti učila a vychovávala. V socialistické výchově učitelka vychovávala hudbou lásku k vlasti, sovětskému lidu, jeho vládcům, k nejlepším lidem naší země, k rodné přírodě, cit k přátelství a kolektivismu, rozšiřovala okruh dětských představ o skutečnosti, které je obklopují a vychovávala správný poměr k nim. Dále učila děti milovat hudbu a reagovat na ni emocionálně, udržovat veselou a radostnou náladu dětí (Vetlugina, 1955). Myslím si, že by bylo dobré, kdyby i dnes v každém hudba vzbuzovala dobrou náladu a děti k tomu byly vedeny. Hudba je a bude součástí našich životů, ať už ji produkujeme, nebo pouze posloucháme. Hudební činnosti v každodenní praxi vymezoval Program výchovné práce. Tyto hudební činnosti na tuto dobu nadčasově pojmenoval Zezula (1987) jako činnosti pěvecké, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové. Za základ hudebně-výchovného procesu považuje činnosti pěvecké. Zezula odmítal potlačování tvořivosti u dětí, a naopak chtěl propojovat činnosti, tak jak je tomu dnes.

4.2 Současné hudební aktivity

RVP PV nabízí mnohem více prostoru pro využití hudebních aktivit, záleží ale na učitelích, zdali tyto aktivity zařadí ve větším množství, což souvisí s kvalitním vzděláním pedagogických pracovníků. Hudební činnosti jsou součástí všech oblastí v RVP PV, což dává prostor k propojování jednotlivých hudebních aktivit v oborové integraci, ale i s mimohudebními činnostmi. „*Hudba ovlivňuje nejen fyzický, ale i psychický vývoj dětí, což naprosto přesně koresponduje s dílčími cíli jednotlivých oblastí RVP PV.*“ (Lišková, 2006, s.7,8). Každá hudební činnost má vlastní posloupnost, tzv. metodickou řadu, pro kterou musíme znít jednotlivé zásady, abychom mohli vést správně danou činnost a kreativně si ji přizpůsobovat.

Lišková (2006) uvádí, že máme takzvané tradiční hudební činnosti, mezi které řadíme zpěv, pohyb, poslech a instrumentální činnost. Můžeme vidět, že tyto činnosti jsou přejaty ze socialismu, akorát jsou jinak pojmenované. Jejich výhodou je posloupnost a dodržování metodických postupů při práci a pravidelnost konání činností při výchovným zaměstnání. Samozřejmě jsou i jisté nevýhody, jako je vedení aktivit zaběhlými a neměnnými způsoby, vymizení kreativního přístupu, omezování hudebních činností pouze do výchovných zaměstnání, která probíhala jedenkrát týdně. Dle mého názoru je také velmi důležité, aby měla paní učitelka kladný vztah k hudbě, aby s dětmi tyto činnosti dělala častěji a metodicky správně

Hudebními činnostmi, které jsou děleny na čtyři části, se zabývá například Lišková, nebo Jenčková (2002):

a) Zpěv

Je to přirozený lidský projev, v MŠ by měl být využíván nejvíce při všech hudebních činnostech. Podporuje psychický i fyzický vývoj dítěte a rozvíjí řeč. Napomáhá k lepšímu soustředění a cvičí paměť, pozornost a rozvíjí představivost. U výběru písně dbáme na tónový rozsah, rytmickou a melodickou obtížnost, hudební formu a obsah písně. Je důležité dodržovat zásady hlasové hygieny, protože hlasivky jsou křehké a lehce zranitelné, děti by neměly křičet, zpívat, když jsou nachlazené, zpívat v přetopené a vydýchané místnosti a při fyzické námaze. Měly by zpívat v přirozené hlasové poloze v nezaprášeném prostředí. Velmi důležitý je mluvní vzor učitelky. Při zpěvu by děti měly využívat hlavový tón, který se nejlépe navozuje přes sestupnou melodii. Důležitý je správný postoj, držení těla a dýchání. Dle Tiché (2005) může být pěvecký postoj ve stoji, v sedu (na kraji židle) a v kleku na patách. Správné dýchání je celým dechovým aparátem, nejčastější chybou je lapání po dechu na poslední chvíli, přičemž nám pomáhají ramena a vzduch se nám hromadí i v plicích, což vede k tomu, že větší část vzduchu unikne a dítě má potřebu se brzy znovu nadechnout.

b) Hudebně-pohybová výchova

Nejpřirozenějším projevem člověka je pohyb, který je u dětí neodmyslitelnou součástí každého dne. Prostřednictvím pohybové výchovy rozvíjíme správné držení těla, kultivovanost prohybu, smysl pro hudební formu, rytmus, tempo, dynamiku a melodii, schopnost improvizace – pohybové, taneční. Hudebně-pohybová výchova vede děti

k vlastním prožitkům. Mezi hudebně-pohybové činnosti řadíme například pohybové hry, chůzi, běh, poskoky, hru na tělo, pohyb a poslech, pohybovou improvizaci a další. Pohybové prostředky dle Jenčkové (2002) jsou: hra na tělo; pohyby paží, hlavy a trupu; chůze a drobný běh; pantomimika; taneční prvky a pohybová hra s pravidly.

c) Instrumentální hra

Instrumentální hře přechází rozezvučování chrástítek a manipulace se znějícími hračkami již v kojeneckém věku. Hra na hudební nástroj je spojena s rozvojem dětské tvořivosti, představivosti, fantazie, jemné motoriky a koordinací pohybu. Podporuje hudební vnímání, smysl pro rytmus a podněcuje sluchový rozvoj. Nejvíce využíváme nástroje z Orffova instrumentáře, jehož nástroje se dělí na melodické, mezi které patří například xylofon a zvonkohra a na rytmické, mezi které řadíme ozvučná dřívka, bubínek, triangel a další. V dnešní době máme již více možností instrumentů. Například se na trhu objevil i dřevěný instrumentář od paní Jenčkové. Ovšem můžeme využívat i předměty z denní potřeby, jako jsou například vařečky, lžíce, rýže uvnitř krabičky a další. S postupem času ubývá i využívání hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře. Setkala jsem se s tím, že paní učitelka řekla, že to dělá hrozný hluk, přičemž si myslím, že stačí děti naučit, jak se zachází s danými nástroji.

d) Hudební poslech

S hudbou se neustále setkáváme například v televizi, rozhlasu a na internetu. Cílem poslechu v MŠ je vnímání hudby pro její krásu a jedinečnost, snažíme se hudbě porozumět. Účinek hudby na děti je z vývojového hlediska spontánně citový. Vyvolává soustředění, pobrukování melodie či pohyb. Měli bychom děti seznamovat s různými hudebními žánry a inspirovat je k vlastnímu provozování hudby. Herden (1992) pod hudební žánry zařazuje vokální hudbu, s kterou se seznamují děti prostřednictvím lidových písní, umělých písní, sborové a kantátové tvorby, dále instrumentální hudbu, do které spadají funkčně vyhraněné typy hudby, komorní hudba, hudba pro orchestr a naposled hudbu na jevišti, do které spadá opera a balet. Zvolené hudební dílo – poslechová skladba – má vždy funkci hudebního sdělení, které umožňuje poznávat základní hudební zákonitosti (Jenčková, 2015). Jedná se o hudebně výrazové prostředky – melodie, rytmus, dynamika, tempo, nástrojová barva a harmonie. Další zákonitostí jsou hudební formy, což je poznávání principu opakování, kontrastu a gradace. Funkční a emocionální typy, druhy hudby, při kterých poznáváme a rozlišujeme díla s konkrétní funkcí v lidském životě podle charakteristických znaků. Poslední zákonitostí jsou

stylotvorné prostředky, u kterých i klademe otázky: Kdy se hudba narodila? (stará, nová), Kde by tato hudba zněla? (v chrámu, v televizi, na zámku) a další.

V dnešní době někteří učitelé v mateřské škole vynechávají hudební činnost. Může to mít různé důvody, jako například že k hudebním činnostem nemají žádný vztah, neumí hrát na hudební nástroj, nebo si pouze nevěří. Myslím, že je to veliká škoda, protože děti z toho mají prožitek, a i když třeba nejsou nadaní pěvci, tak i přesto velmi rády zpívají. Občas se setkávám s tím, že na hudební činnosti dojíždí lektoři jedenkrát týdně, aby děti alespoň nějakou hudební činnost měly.

5. Pedagogický projekt

5.1 Výzkumný vzorek, cíl a metody

Za můj výzkum jsem zvolila tvorbu projektu, ve kterém využívám prvky dramatické a hudební výchovy a jeho následnou částečnou realizaci v mateřské škole. Přestože projekt není ve vzdělávání žádná novinka, tak i přesto se příliš neuplatňuje. Velmi důležitá je příprava pedagoga, který musí mít dostatečně nastudovanou literaturu pro tvorbu projektu. Samozřejmě činnosti by měly být nápadité, motivující a postavené tak, aby děti rozvíjely.

Cílem praktické části je vyzkoušet si projektovou metodu v praxi, a přitom si uvědomit jeho pozitiva, které by mohly motivovat další pedagogy pro využívání projektové metody při své práci. Dále také naplánování, zrealizování a vyhodnocení konkrétního projektu Včelka a příroda.

Projekt jsem realizovala v mateřské škole v rámci souvislé praxe, která probíhala čtrnáct dní. Jednalo se o heterogenní třídu, kde jsou děti ve věku 2,5 - 6 let. Projekt vznikl již ve druhém ročníku mého studia na vysoké škole, a poté jsem se rozhodla ho více rozpracovat pro svou bakalářskou práci. Organizace dne byla volnější dle aktuálních potřeb dětí, pouze jsem dodržela čas pro svačinu a oběd.

Metody praktické části využité v projektu:

- Metody diskusní
- Metody heuristické, řešení problému
- Metody situační
- Didaktické hry
- Individuální, skupinová a frontální výuka.
- Brainstorming
- Projektová výuka
- Výuka dramatem
- Evaluační
- Metody dovednostně-praktické
- A další ...

5.2 Projekt „Včelka a příroda“

- **Krok projektu – ZÁMĚR:**

Téma projektu: Včelka a příroda

Délka projektu: 2 týdny – 1 měsíc

Věková skupina dětí: heterogenní skupina

Oblast, která tvoří jádro projektu: dramatická a hudební výchova

Další integrované oblasti: výtvarná a tělesná výchova

Hlavní cíl projektu: Získání poznatků o včele a jejím vlivu na přírodu a člověka.

Další cíle RVP:

1. Dítě a jeho tělo

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a opak apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí
- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností
- osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech a jejich kvalitě

2. Dítě a jeho psychika

- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluveného projevu, vyjadřování)
- rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu
- osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické)
- rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření)
- rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňující pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit

3. Dítě a ten druhý

- seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému
- vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti apod.)
- rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních

4. Dítě a společnost

- rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, k rodině, k ostatním dětem) a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané

5. Dítě a svět

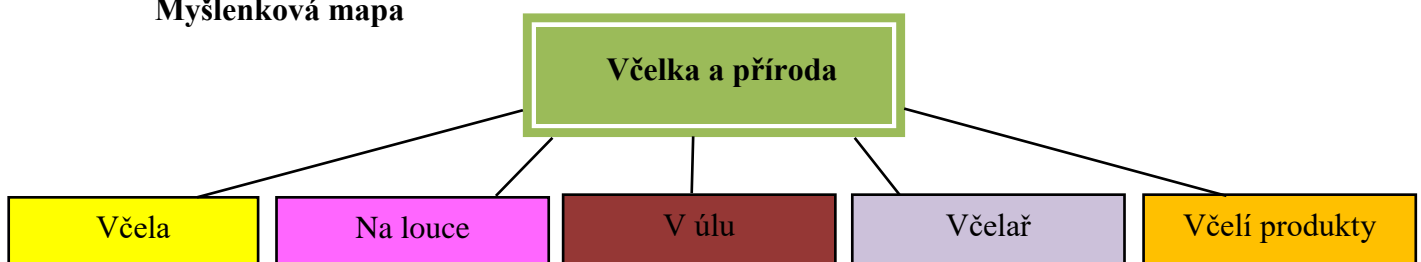
- vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách
- vytvoření podvědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou i neživou přírodou, lidmi, společnostmi, planetou Zemí

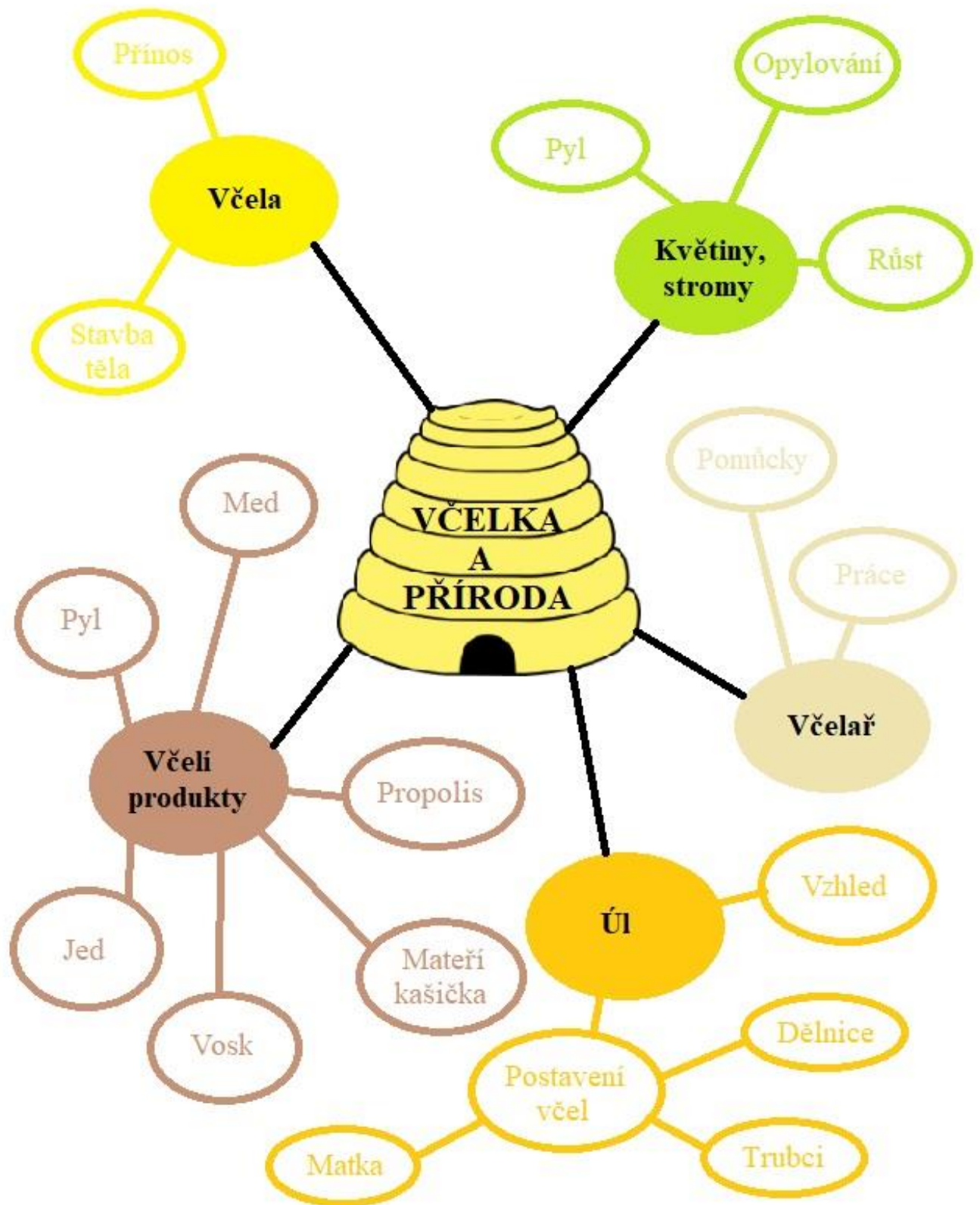
• Krok projektu – PLÁNOVÁNÍ:

Brainstorming (probíhá s dětmi)

- Včelka	- Pruhy
- Včelař	- Kvítí
- Úl	- Slunce
- Med	- Včelí královna
- Květiny	- Dělnice
- Stromy	- Písnička
- Pyl	- Žihadlo
- Louka	- Vosk
- Pohádka	- Svíčka
- Bzukot	- Balzám na rty
- Jaro	- Bodnutí
- Léto	- Ošetření bodnutí
- Les	- Strach
- Zmrzlina	- Alergie
- Procházka	

Myšlenková mapa

Celým projektem nás bude provázet včelka Kája (plyšák), přes kterou bude probíhat motivace a občas i komunikace. Včelka nás provádí životem včel (jak včela vypadá, co dělá na louce, jaký je úl, kdo se o včelky stará, jaké produkty se díky nim vyrábí).

<i>Metody, techniky</i>	<i>Náplň</i>	<i>Poznámky</i>
<p>Evokace</p> <p>Individuální forma</p> <p>Výtvarná činnost</p> <p>Puzzle tangram</p>	<p>Včelka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pomůcky: Rulička od toaletního papíru, temperové barvy, štětec, lepidlo • Děti si ruličku nabarví temperou a poté postupně domalovávají proužky, oči, pusy. Poté dolepí tykadla a křídla. <p>Skládání včelky</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pomůcky: puzzle • Děti budou mít vzor, jak vypadá složená včelka 	<p>Bezpečnost, hygiena</p>
<p>Úvědomění</p> <p>Hromadná forma</p> <p>Brainstorming</p> <p>Diskuze</p> <p>Kompot</p>	<p>Podívání se včelkou</p> <ul style="list-style-type: none"> - Děti, co vás napadne, když si řekneme slovo včela? - Děti, viděly jste již někdy včelku? - Co taková včelka dělá? - Kde bydlí včelka? - Kde jí můžeme potkat? - Jak se chováme, když kolem nás létá včelka? - Jaký další hmyz je včele podobný? - Jaké zvuky vydává včelka? <p>Hmyz</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozdělím děti do 3 skupin, Včelka, vosy, sršen -> Jedno dítě jde doprostřed, ostatní sedí na židličkách v kruhu. Dítě ve prostředku řekne: „Vymění se všechny .. např. vosy“. Děti se vymění a ten kdo zůstal uprostřed, tak pokračuje, může se říci více věcí 	<p>Snaha zapojit všechny děti</p> <p>S dětmi si budu povídat prostřednictvím plyšové včely</p>

Poslech	<p>najednou, když chceme, aby se vyměnily všechny děti, tak řekneme HMYZ.</p> <p>Zvuky včely, čmeláka</p> <ul style="list-style-type: none"> - snaha rozpoznat jejich bzučení 	Soustředění na poslech
Reflexe Hromadná forma Diskuze	Děti, rozpoznaly jste od sebe bzučení včely a čmeláka? (komu se to povedlo se postaví). Jak jste se cítily při poslechu?	Zapojení všech dětí
Evokace Hromadná forma Četba	<p>O včelce</p> <ul style="list-style-type: none"> - Viz příloha - Otázky: <p>O kom byla pohádka? (Včela) Kdy se probudily včely ze zimního spánku? (Jaro) Co sbíraly včelky z květin? (Pyl) Na co ten pyl sbíraly? (Med) Jaké květiny jsou v pohádce zmíněné? (Kopretina, pampeliška) Proč včela plakala? (Spadl jí kbelíček s pylem) Kdo včele pomohl? (Čmelák)</p>	Poslech pohádky, povídání o ději Ukázka zmíněných květin na obrázku
Uvědomění Hromadná forma Hudební činnost Improvizace	<p>Píseň Včelka</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dětem píseň zazpívám a zahraji. - Improvizovaný tanec na píseň - Taneček na píseň <p>Na zahrádce pod jabloní, motýlek tam včelku honí, <i>(Nápodoba letu, pohybujeme se v prostoru po třídě)</i> hned, hned, hned, <i>(zastavíme a 3x tleskneme)</i> dej mi včelko med. <i>(do rytmu pleskáme na střídačku levou a pravou rukou do stehna)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - O čem je písnička? - Jak by tato píseň mohla pokračovat? 	Ukážeme si část tanečku Domýšlení děje

<p>Vnímáme smysly – chut'</p> <p>Skupinová forma Pohybová činnost</p> <p>Instrumentální činnost</p>	<p>Ochutnání medu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jakou má med chuť? (sladkou/hořkou/slanou/kyselou) <p>Tanec na píseň</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozdělím děti do skupinek (dle počtu dětí 3-4) a zkusí si vymyslet vlastní taneček na písničku <p>Včelí kapela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Děti si vyberou nástroje a budou doprovázet písničku dle vlastní volby 	<p>Hygiena</p> <p>Komunikace ve skupině</p>
<p>Reflexe</p> <p>Hromadná forma Bzučení, diskuze</p>	<p>Zabzučí ten, komu se písnička líbila.</p> <p>Jak jste se cítili při tanci na písničku?</p> <p>Jak se vám dařilo domluvit se ve skupině?</p> <p>Líbilo se vám hrát ve včelí kapele?</p>	<p>Zapojení všech dětí</p>
<p>Evokace</p> <p>Hromadná forma Didaktická hra</p>	<p>Části těla včely</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obměna na hru Hlava, ramena - Popis: Zpíváme nebo recitujeme písničku hlava, ramena, ..., akorát na text: „<i>Hlava, hrud', končetiny, křídla, končetiny, křídla, končetiny, křídla, hlava, hrud', končetiny, křídla, zadeček, žihadlo</i>“ a přitom ukazujeme na části těla, kde se dané části nachází. Tempo postupně zrychlujeme. <p>Jaké části těla má včelka</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hlava, hrud', končetiny, křídla, zadeček, žihadlo - Dané části těla si společně vytleskáme a řekneme si, kolik to má slabik + obrázky 	<p>Ukázání obrázku včely a daných částí těla</p>

Hromadná forma Problémová situace Skupinová forma Pantomima	<p>Problémová situace – Včelka nám vletí do bytu</p> <p>- Děti, víte, co se mi jednoho dne stalo? Když jsem šla do kuchyně, že si naleji pití, tak jsem zaslechla takové bzučení, tak jsem koukala, co to kde bzučí a podle zvuku jsem objevila včelku, která mi zmateně létala po kuchyni a poté narážela do okna.</p> <p>- Uděláme skupinky, a každá skupinka vymyslí, jak to s tou mou včelkou dopadlo a poté si to vzájemně ukážeme pantomimou.</p>	
Reflexe Hromadná forma Diskuze Teploměr	<p>Děti, stalo se vám někdy děti, že vám včelka vlétla do domu?</p> <p>Napadnou vás další způsoby, jak to vyřešit?</p> <p>Děti se postaví podle toho, zda se jim činnost líbila, nebo ne, když nevědí, mohou zůstat uprostřed.</p>	Snaha zapojit všechny děti

Evokace Námětová hra Individuální forma Výtvarná činnost Modelování	<p>Život včely</p> <p>- Děti si hrají na včelky, mohou si postavit úl, louku</p> <p>- Zpíváme si písničku Včelka + tanec</p> <p>Včelka na louce</p> <p>- Děti si na čtvrtku namalují temperovými barvami louku, poté dolepují květiny z papíru. Následně tam budou pomocí obtisků prstů potřenými barvami dodělavat včelíčky</p> <p>- Pomůcky: temperové barvy, štětce, voda, ubrus, čtvrtka</p> <p>Včelí rodina</p> <p>- Modelujeme včelky z modelíny, můžeme i další věci, co k nim patří</p>	<p>Hygiena</p> <p>Rozvoj tvořivosti a fantazie</p> <p>Rozvoj jemné motoriky</p>
--	--	---

<p>Uvědomění</p> <p>Hromadná forma</p> <p>Pohybová chvílka</p> <p>Narativní pantomima</p> <p>Hra v roli</p>	<p>Rušná část</p> <p>Popis: Včelka letí nad trávou (běžíme + máváme křídly), a najednou si všimne větvičky stromu, které se musí vyhnout tak, že poletí nad ní, ale jsou tam další větvičky, kterým se musí vyhnout (skok snožmo). Vyhnula se větvičkám, a zpomalila, aby si našla nějakou kytičku na opylování (chůze), najedou zahlédla květinu na trávě a letí k ní (běh), a už je u ní a jde jí opylovat (dřep). Včelka letí od květiny, ale musí změnit směr (změna směru a běžíme) a letí hledat další květ. Našla krásně rozkvetlý strom, ke kterému musí vzlétnout (chůze po špičkách). Už je u kvítku a opylovává ho (dřep) a přelétá na další kvítek a zase na další (běh + kličkování). Včelka už nasbírala dost nektaru a letí do úlu (běh). Už doletěla domů a jde si odpočinout po tak náročném cestě (vydýchání).</p> <p>Průpravná část</p> <p>- viz tabulka v příloze</p> <p>Včeličky a kytičky</p> <p>Pomůcky: podsedák místo květiny, říkadlo</p> <p>Popis: Děti jsou rozptýlené po třídě. Každé dítě stojí na jedné květině (podložce). Při říkání říkadla děti poletují jako včelky po třídě mezi květinami a když báseň skončí, tak děti běží každý na jednu květinu. Postupně paní učitelka květiny odebírá. Dítě, na které nezbyde květina (podložka), už nehraje a jde stavět například úl pro včelku, která zbyde jako poslední. Ten, kdo zůstane jako poslední, je vítěz.</p> <p>Říkadlo: „Haló, haló, děti, támhle včelka letí, usedne na každý květ a medu bude dostatek.“</p>	<p>Bezpečnost</p>
<p>Didaktická hra</p>		<p>Vystoupení z role</p>

Evokace Hromadná forma Improvizovaný tanec	Včelky tanečnice - Děti tancují na píseň dle vlastního uvážení	Vnímání rytmu, znázornění písně pohybem
Uvědomění Hromadná forma Individuální kresba	Bzučení - Děti se snaží vnímat výšku bzučení (hluboké, vysoké) – budu bzučet jako včela a děti pomocí čáry zakreslují výšku tónu (odhadem).	Reakce na zvuk a jeho výšku
Reflexe Hromadná forma Diskuze	Ten kdo drží včelku řekne, jak se cítil při tanci a zdali se mu to líbilo, či ne. Jak si se cítil při poslechu a kresby bzučení.	

Evokace Individuální forma Hádanka Výtvarná činnost Skupinová práce Hromadná forma Asociační kruh	Úl „Je domeček bez okýnek a v něm tisíce panenek, na sosáčku med, na ocásku jed.“ – Co je to za domeček? -> Úl Včelí dům - Děti si na čtvrtku nakreslí včelí úl, pomocí následně dělají žluté tečky na znázornění pláství. - pomůcky: temperové barvy, čtvrtka, štětce, voda Hrajeme si se slovy - Sedíme v kruhu, první slovo bude ÚL – děti poté říkají první myšlenku, co je napadla na předchozí slovo.	Vyřešení hádanky Hygiena Spolupráce ve skupině
Uvědomění Hromadná forma Hudební činnost Instrumentální činnost	Bzum, bzum, bzum - Dětem píseň zazpívám, poté si budeme povídat o jejím obsahu - Rytmický doprovod písně – děti dostanou hudební nástroje, každé dítě bude seznámeno s tím, jak se na nástroj hraje	

<p>Didaktická hra</p>	<p>Včelky v úlu</p> <p>Děti létají jako včelky pro prostoru na doprovod klavíru, když klavír přestane hrát, tak zahrají na klavír jeden tón například 3x, děti to musí spočítat a dle toho počtu udělat skupinku, která značí úl.</p>	
<p>Reflexe Sochy</p>	<p>Děti se postaví tak (znázorňují pocity i ve výrazu), jak se cítily asociacích, poté se na sebe podíváme a můžeme se doptat, proč se tak někdo cítí. Poté jak se cítily při hudební činnosti a poté při hře.</p>	
<p>Evokace Hromadná forma Vyprávění</p>	<p><i>„Za devatero horami a devatero řekami, na rozkvetlé louce plné voňavých květin stál krásný dřevěný úl. Bydlela zde velká včelí rodina. Byla zde královna matka, která se starala o narození včeliček, o to, aby se v úlu měli všichni rádi a aby každý dělal řádně svoji práci. Královna měla v úlu mnoho nápadníků, kterým se říkalo trubci. Ti nepracovali, a dokonce se nechávali i od ostatních včeliček krmit. Nedělali nic jiného, než že se celý den parádili, aby se královně líbili.</i></p> <p><i>V úlu bydlely samé pilní včeličky zvané dělnice. Mladé včelky zůstávaly v úlu a celý den se staraly o včelí miminka, královnu a trubce. Také vyráběly z přineseného nektaru med, který chránily proti nepřátelům, jakými jsou vosy a sršni, protože ti med neumí vyrobit, a proto jej chtějí včeličkám vzít.</i></p> <p><i>Starší včelky létaly po louce z květiny na květinu a sály z květů sladkou šťávu zvanou nektar. Ten pak přinášely do úlu. Jak včelky létaly z květu na květ, tak měly nožičky samý pyl, což je žlutý prášek z květin, a při tom přelétávání se jim tento pyl smíchal a všechny květy tak opylovaly. Z květu vyrostla semínka, která ptácci roznegli po louce, ta zapadla do hlíny a vyrostly z nich nové květiny. Tak to bylo</i></p>	

<p>Domýšlení děje</p>	<p><i>stále dokola. Až jednoho dne se mladá včelka rozhodla, že se podívá do světa. V nestřeženém okamžiku vylétla z úlu a“</i></p> <p>Otázky: Kde stál úl? (Na louce) Kdo žil v úlu? (Královna matka, trubci, dělnice) Kam se včelka vydala podívat? (do světa)</p> <p>Jak to dopadlo - Děti domýšlí děj příběhu</p>	
<p>Uvědomění Skupinová forma Pantomima, živý obraz, improvizace</p>	<p>Společně se domluvíme na 3 různých koncích příběhu, poté se děti rozdělí do 3 skupinek a každá skupina znázorní konec příběhu technikou, kterou si vyberou.</p>	
<p>Reflexe Hromadná forma Škála, čára rozhodnutí</p>	<p>Určí se 3 body, které znázorňují Ano, ne, nevím. Učitel klade dětem otázky na předchozí činnosti (Cítily jste se dobře?, Líbilo se vám to?, Povedlo se vám vše, jak jste chtěly?, Je něco, co byste změnily?, ...) a děti se staví podle svého uvážení přímo na daný bod, nebo v určitém odstupu, podle toho jak to cítí.</p>	
<p>Evokace Hromadná forma Povídání Kompot Didaktická hra</p>	<p>Nepřátelé včel kdo je nepřítel včel a proč + obrázky těchto nepřátel (sršni, vosy – vykrádají med, kleštici – vysávají včelí larvy a přenášejí nemoci). - Vytleskání slov – sršeň, vosa, kleštík + počítání slabik</p> <p>Vosa, sršeň, kleštík Rozdělím děti do 3 skupin, vosa, sršeň, kleštík -> Jedno dítě jde doprostřed, ostatní sedí na židličkách v kruhu. Dítě ve prostředří řekne: „Vymění se všechny např. vosy“. Děti se vymění a ten kdo zůstal</p>	<p>Obrázky nepřátel</p>

	uprostřed, tak pokračuje, může se říci více věcí najednou, když chceme, aby se vyměnily všechny děti, tak řekneme Nepřátelé.	
Uvědomění Problémová situace Strukturované drama Narativní pantomima Pantomima Ozvučení Živé obrazy Svojština, dětština	Vosa chce ukrást včelkám med Expozice – Děti v roli včel. Včelky letí opylovat květiny na louku, každá si najde svoji vyvolenou květinu. Kolize – Včelky přelétávají z květiny na květinu, hezky si bzučí, když najednou uslyší trochu jiné bzučení. Krize – Včelky koukají kolem sebe a v tom zahlédnou vosu, která má přímo namířeno k jejich úlu. Peripetie – Včelky se co nejrychleji rozletí k úlu a snaží se vose zabránit, aby jim tam vletěla a vzala jim jejich med, nebo ublížila strážkyním. Katastrofa a závěrečná katarze – Jak to s včeličkami dopadne? Rozdělení dětí do skupinek, děti nám pomocí vybrané techniky ukáží jak to dopadlo.	Děti si volí techniku Vystoupení z role
Reflexe Skupinová forma	Zhodnocení skupin, jak se jim společně pracovalo, zda se domluvily úplně všichni, jak se cítili v roli – poté řekne jeden zástupce skupiny	
Evokace Hromadná forma Vyprávění	<i>Byla jednou jedna včelka, a ta se jmenovala Kája. Kája bydlela sama v úlu u lesa, kde se jí velmi líbilo. Kousek za lesem byla louka, kde kvetlo mnoho krásných květin a Kája si tam létala pro nektar a pyl. Jednoho krásného slunečného dne Kája vylétla na louku, ale než stihla opylovat dost kytiček, tak začala obrovská vichřice, před kterou se Kajka rychle schovala do dírky v zemi. Když vichřice ustala, tak Kája rychle vylétla domů, do svého úlu. Ale když</i>	

	<i>tam přiletěla, tak viděla jenom obrovskou spoušť, kterou napáchal vítr na jejím baráčku. Kája byla smutná, ale řekla si, že je ráda, že se jí nic nestalo a úl si postaví nový.</i>	
Uvědomení Skupinová forma Centra aktivit	Stavba úlu „A my teď společně pomůžeme včelce Káje postavit úl“ - Rozdělení dětí do center aktivit - Centra aktivit viz příloha	
Reflexe Hromadná forma Povídání	Společně obejdeme veškerá centra a podíváme se na výtvary. Poté si v kruhu povíme, co se dětem povedlo a co nepovedlo.	

Evokace Skupinová forma Pracovní činnost	Propolis z papíru - Ve skupinkách – slepování šestihranů, které se udělají z proužků ruliček od toaletního papíru. Každé dítě přilepí, kolik chce. - Pomůcky: ruličky od toaletního papíru, nůžky, lepidlo	Bezpečnost, hygiena
Individuální forma Puzzle	Včelařské pomůcky - Rozstříhané obrázky - Různý počet puzzlí	
Hromadná forma Didaktická hra	Včeličky poletěte domů - Máme jednoho včelaře a zbytek jsou včeličky, včelař stojí na opačné straně vymezené plochy než včelky. Včelař říká: „Včeličky, včeličky, poletěte domů“ – včelky vybíhají ke včelaři a včelař chytá včelky, aby letěli domů. Včelky, které byly chycené, se stávají včelaři. Když zbyde poslední včelka tak hra končí a z ní se stává včelař.	

	<ul style="list-style-type: none"> - Na čtvrtku si děti nakreslí sklenici, kterou si vyzdobí děti obrázky, jak chtějí - Doprostřed si děti opíší název MED dle vzoru - Pomůcky: tempery/pastelky/voskovky, nůžky, slovo MED, fix 	
<p>Uvědomění</p> <p>Hromadná forma</p> <p>Diskuze</p>	<p>Včelí produkty</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jaké máme včelí produkty • Med – včelky ho vyrábějí z nektaru, včelky ho mají jako potravu bohatou na cukr. Využíváme ho v kuchyni i v lékařství. • Pyl – včelky ho sbírají na květech, jedí ho, my ho využíváme jako léčivo. • Včelí vosk – včelky dělají voskové plástve, do kterých dávají med a pyl, vyvíjí se v něm včelky, my ho využíváme na výrobu svíček, k výrobě krémů. • Propolis – včelky ho sbírají na dřevinách, včelky ho používají jako stavební a ochranný materiál, my ho využíváme například v mastích. • Mateří kašička – tvoří ji mladé včelky, krmí jí larvy a matku po celý její život, my ji využíváme i k výrobě některých léků například proti dýchacím chorobám • Včelí jed – včelky ho mají pro svou obranu, ale dnes ho využíváme k výrobě některých léků například na alergii <p>Včelka opylovává květiny, aby měla med</p> <p>Včelka letí na louku opylovat květiny, aby měli v úlu dostatek medu, při opylování ale musí překonávat různé překážky v její cestě</p> <ul style="list-style-type: none"> - Překážková dráha z různých náčiní a pomůcek dle prostředků MŠ 	+ obrázky
<p>Pohybová chvílka</p> <p>Překážková dráha</p>		Bezpečnost

<p>Didaktická hra</p>	<p>Včeličky létají na květiny</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obměna hry na „židličkovanou“ - Každá včelka je v úlu (na židli) a při hudbě (písnička Včelích medvídků z rádia) vylétá na louku a léta jako včelka, kouká se, kde by našla nějakou květinu na opylování, přitom si může zatančit včelí tanec. Jakmile písnička přestane hrát, tak si včelka hledá volnou květinu (židli). Postupně se židle odendávají. Včelička, která zůstane bez květiny nevypadává ze hry, pokračuje poté ve hře s ostatními včelkami a má možnost si najít znovu nějakou květinu. 	<p>Bezpečnost, reakce na signál</p>
<p>Reflexe Hromadná forma Teploměr</p>	<p>Děti se postaví podle toho, zda se jim činnost líbila, nebo ne, pokud nevědí anebo si nejsou jistí, mohou zůstat uprostřed.</p>	
<p>Evokace Hromadná forma Báseň s pohybem</p>	<p>Včela</p> <p>Podívejte, támhle, děti <i>(stoj + ruka ukazuje před sebe)</i></p> <p>včela z květu na květ letí <i>(běh po třídě)</i></p> <p>do kyblíku pyl si střeše <i>(stoj+ třese rukama)</i></p> <p>a do úlu hned ho nese, <i>(běh po třídě)</i></p> <p>nektar přidá hned <i>(stoj + vytleskat)</i></p> <p>a je z toho med. <i>(stoj+ hladíme si břicho rukou)</i></p>	

<p>Evokace</p> <p>Hromadná forma</p> <p>Povídání/Diskuze</p>	<p>Děti, jaké znáte pohádky se včelkou?</p> <p>Koukáte na tyto pohádky?</p> <p>Která se vám líbí nejvíce?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Povídáme si o pohádce Včelka Mája – o čem tato pohádka je, co je v ní za postavy, ukázka obrázků 	<p>Obrázky k pohádce</p>
<p>Uvědomění</p> <p>Hromadná forma,</p> <p>Skupinová forma</p> <p>Poslech písně</p>	<p>Včelka Mája</p> <ul style="list-style-type: none"> - Povídání, o čem písnička je - Rozdělení do skupinek, každá skupinka nacvičí taneček na písničku, který nám poté předvede 	<p>Soustředit se na poslech</p> <p>Komunikace ve skupině</p>
<p>Reflexe</p> <p>Hromadná forma</p> <p>Diskuze</p>	<p>Jeden mluvčí za skupinu řekne o jejich práci ve skupině</p>	
<p>Evokace</p> <p>Hromadná forma</p> <p>Diskuze</p> <p>Improvizace</p>	<p>Včelí medvídci</p> <ul style="list-style-type: none"> - O čem pohádka je, kolik dětí se na ni kouká, jaké jsou tam postavy <p>Tanec včelích medvídků</p> <ul style="list-style-type: none"> - Improvizovaný tanec se šátky na písničku včelích medvídků 	
<p>Uvědomění</p> <p>Hromadná forma</p> <p>Hudební činnost</p>	<p>Příhody včelích medvídků</p> <ul style="list-style-type: none"> - Píseň zahrají a zazpívám, děti doprovází tancem - Zpíváme společně s dětmi - Doplnění doprovodu o rytmické nástroje - Doprovod písně hrou na tělo (tleskání, pleskání, luskání, dupání) 	<p>Rytmické cítění</p>
<p>Reflexe</p> <p>Bzučení</p>	<p>Děti, kterým se tato činnost líbila zabzučí jako včelička, ty děti, kterým se činnost nelíbila zabzučí jako čmeláci. Poté se ptám, jestli se děti cítily dobře (Ano – bzučení včely, Ne – bzučení čmeláka) -> namátkově se doptávám proč ano a proč ne.</p>	

Téma projektu může vyústit do návrhu edukace podle center aktivit a zde je jejich navržení:

- **Centrum ATELIÉR** – Kresba včelího úlu. Děti si na čtvrtku obtisknou nabarvenou bublinkovou fólii, která bude ve tvaru včelího úlu. Po obtisknutí si úl obtáhnout po okraji a poté domalují včelky.
- **Centrum DOMÁCNOST** – Děti budou mít předem připravené těsto od paní učitelky a náplň. Děti si budou vyrábět včelí úly (cukroví). Do formiček dají těsto, které naplní náplní a vespod dají piškot. Poté vyndají z formičky.
- **Centrum KNIHY A PÍSMENA** – Děti dostanou na prohlížení knihy, ve kterých se dozvíme něco o včelách. Děti vyhledávají, jestli zde o včelách něco je a snaží se vyhledat včelí úly. Tam, kde něco najdou něco se pokouší psát nápodobou a opsat vždy nadpis kapitoly a k tomu si nakreslí obrázek z knihy. Děti si tak vytváří vlastní knížku o včelce.
- **Centrum POKUSY A OBJEVY** – Děti pomocí lupy pozorují usušenou včelu, sledují, kolik má křídel, a pokouší se vždy to, co je zaujme překreslit na papír na základě sledování. (Zde se nejedná o stavbu úlu pro včelku, ale o pozorování včely).
- **Centrum DRAMATIKA** – Děti dostanou loutky včelky a různé rekvizity jako je úl, les, květina, déšť, bouře, ... -> pomocí loutek a rekvizit vymyslí příběh na to, co se stalo včelce, že jí stavíme nový úl. Poté ho dětem zahrají.
- **Centrum KOSTKY** – Děti pomocí kostek staví nový úl pro včeličku.
- **Centrum HUDBA** – Děti si společně vymyslí taneček na písničku Včelka Mája, který nacvičí a poté nám ho předvedou. Děti se snaží včelku povzbudit písničkou (nejedná se o stavbu úlu).

5.3 Provedení projektu

Den první – Víťáme včelku

Počet dětí: 20

Náplň dne: volná hra, obrázek včely, puzzle, seznámení, brainstorming „Včela“, pohybová chvilka, didaktická hra „Včeličky a kytičky“, informace o včele, píseň „Včelka“, kompot.

Průběh dne:

Děti při svém příchodu do školky měly volnou hru. Na stolečku měly možnost prohlédnout si včelku na obrázcích a poskládat si tangramové puzzle. Některé děti se mě chodily ptát, jestli si budeme o včelách povídat a obrázky je zaujaly. Následoval úklid a komunitní kruh. Do kruhu jsem si vzala plyšovou včelku, kterou jsem dětem představila a seznámila jsem je s tím, že si tu dva týdny budeme povídat o včelkách, hrát si na ně a včelka Kája tu bude s námi. Poté jsem se dětem představila já a poslala včelu po kruhu, aby se jí každé dítě mohlo představit. Následně proběhl brainstorming na téma „Včela“. Děti velmi rychle pochopily, o co se jedná a následovala řada nápadů, jako například med, bolístka, včelař, úl, zmrzlina, vosy, žihadlo a další. Abychom se protáhli, tak jsem zařadila pohybovou chvilku. Již při rušné části se děti velmi vžily do role včel, přičemž bzučely a mávaly křidélky. Při následném protažení jsem děti individuálně opravovala a každý cvik jim názorně předvedla. Děti velmi bavila didaktická hra „Včeličky a kytičky“. Líbila se mi i jejich iniciativa s tím, že si chtěly některé děti vzít křidélka jako včelka, které mají ve školce. Nejprve jsem hru zařadila bez vyřazování. Po několika kolech jsem začala ubírat květiny a děti, na které nezbyla květina se mnou říkaly říkadlo a povzbuzovaly ostatní děti. Pro reflexi jsem zvolila teploměr a namátkou se ptala dětí, co se jim líbilo, nebo nelíbilo. Po svačině následovala diskuze v kruhu o včele se včelkou. Dále jsem se dětí ptala, jaký hmyz je včele podobný. Děti věděly vosu, sršeň i čmeláka. Poté následovala hudební činnost. Dětem jsem nejdříve zahrála a zazpívala písničku „Včelka“. Po prvním poslechu děti měly improvizovaný tanec k melodii. Některé děti se do tance krásně vžily a nechaly se unášet melodií. Poté jsem dětem ukázala část mého tanečku, který jsem si společně osvojovaly spolu s textem. Následně děti zpívaly spolu s částí naučeného tance a poté pokračovaly v improvizaci za doprovodu klavíru. Proběhla reflexe formou bzučení, a diskuze jak se děti cítily při tanci. Nedostala jsem žádnou negativní odpověď, což mě velmi potěšilo, protože děti říkaly, že je to velmi bavilo, líbilo

se jim to a písničku si poté stále zpívaly. Při pobytu venku jsme byli na školní zahradě, kde děti sledovaly, jestli nezahlednou někde včelu, chodily po zahradě a koukaly na květiny. Bohužel žádnou včelu jsme neobjevili, ale snad ji najdeme příště. Poté jsme hráli kompot na hmyz. Rozdělila jsem děti do tří skupin na včely, vosy a sršně. Po pár kolech děti chtěly zařadit i čmeláky, tak jsme udělali čtyři skupiny a hrály dál. Děti se u toho vyběhaly a při reflexi řekly, že se jim to líbilo a chtěly hrát ještě. Následovala hygiena a oběd, po kterém šly děti spát.

Reflexe:

Líbilo se mi, že starší děti při skládání puzzle nechtěly předlohu, což jsem ocenila. Děti činnosti hodnotily převážně kladně, ale dostalo se mi i negativního hodnocení, které bylo zdůvodněno takto: „*Ještě jsem chtěl hrát tu hru s kytičkama.*“. Tato odpověď mě ale potěšila, protože jsem měla podloženo i z kladného hodnocení, že to děti bavilo. Při diskuzi o včele jsem se dozvěděla spoustu informací: „*Včela lítá na sladkosti a květiny.*“, „*Bydlí v takový boudě.*“, „*Můžeme ji potkat na zmrzlině, ale maminka mi říká, že nemám lízat, když tam je, protože mě může bodnout do jazyka, a to bych nechtěl.*“. Velmi mě překvapily celkové znalosti dětí o včelách, protože věděly základní informace a některé děti i mnohem více, přičemž jsem se dozvěděla, že například dědeček je včelař. Dnešní první den bych hodnotila jako příjemný s poklidnou atmosférou. Děti mě přijaly a velmi příjemně se s nimi pracovalo.

Den druhý - Včelka

Počet dětí: 21

Náplň dne: výroba včelky, písnička „Včelka“, domýšlení děje, problémová situace „Včelka nám vletí do bytu“, pobyt venku

Průběh dne:

Ráno při individuálním příchodu měly děti volnou hru, a přitom si u stolečku mohly vyrobit včelu z ruličky od toaletního papíru. Většina dětí si včelku vyrobila. Menším dětem jsem dopomáhala s lepením křídel a tykadel. Poté jsme je dali na nástěnku v MŠ. Po úklidu jsme si zopakovali písničku „Včelka“ z předchozího dne a doplnili zbytek tance. Následně jsme si o písničce povídali a poté děti domýšlely, jak by písnička mohla pokračovat. Vymyslely různé náměty na pokračování. Jako reflexi jsem zvolila techniku

sochy a namátkou jsme se vzájemně ptali, co daná socha vypovídá. Po svačině jsem zařadila problémovou situaci, když nám včelka vletí do bytu. Dětem jsem vyprávěla smyšlený příběh o tom, co se mi stalo a poté ve skupinách měly pantomimou předvést, jak to s včelkou dopadne. Reflexe proběhla diskuzí za skupinky. Následoval pobyt venku, kde jsme si zopakovali kompot z předchozího dne. Pak měly děti volnou hru, po které byla hygiena s obědem a spánek.

Reflexe:

Při domýšlení děje písničky „Včelka“ děti dávaly návrhy: „*Včelička ze zahrady letí na zmrzku.*“, „*No, za tou včelkou by mohl přiletět čmeláček a společně si pak hráli.*“. Při reflexi jsem se dozvěděla, že děti činnosti bavily. Některé děti byly velmi šťastné, že mají vystavené včelky, další například bavilo domýšlet děj příběhu. Při zařazení první problémové situace děti měly problém s pochopením zadání, takže jsem nakonec zvolila jinou formu a to tak, že jsme to zkusili všichni dohromady nejdříve. S dětmi jsme si řekli různé možnosti, jak to s včelkou dopadlo. Poté jsem ji vysvětlila, co to je pantomima a jak se předvádí, načež jsme si to zkusily všichni společně. Dětem se pantomima zalíbila, a tak jsem je tedy až po tomto společném nácviku rozdělila znovu do skupinek ať si zkusí jiný konec příběhu. Myslím, že na to, že se s touto formou práce děti setkaly poprvé, tak se jim to dařilo. Děti říkaly, že se dokázaly dohodnout a pracovalo se jim dobře. Poté jsem zvolila reflexi ještě za jednotlivce formou teploměru. Zde se mi dostalo pouze pozitivních reakcí. Paní učitelka tento den hodnotila pozitivně a líbilo se jí, že vidí nové metody práce, které nezná. Mě osobně se tento den velmi líbil, s dětmi jsem si ho užila a poučila jsem se, že při nových metodách práce je nutné nejdříve vše s dětmi názorně projít.

Den třetí – Jak ta naše včelka vypadá a co dělá

Počet dětí: 20

Náplň dne: modelování včely, námětová hra „Život včely“, didaktická hra „Části těla včely“, diskuze o částech těla včely a co včelka dělá, problémová situace „Včelka se ztratí při opylování“, pozorování včely, brainstorming „Květiny“, narativní pantomima „Růst květiny“

Průběh dne:

Po ránu děti modelovaly včely z modelíny. Velmi je to bavilo a modelovaly se zájmem. Včelkám poté ještě udělaly květiny. U toho společně probíraly, kdo má jakou včelku, kde bydlí a další. Zároveň jsem se snažila ve třídě rozvinout námětovou hru „Na život včely“, což bych řekla, že se povedlo. Děti si vzaly křidélka, udělaly si úl a chovaly se jako včelky. K tomu si zpívaly již osvojenou píseň „Včelka“. Po úklidu následoval komunitní kruh, kde jsem ukázala všem dětem vymodelované včelky a zhodnotila tyto činnosti. Následovala didaktická hra „Na části těla včely“. Následovalo povídání o tom, jaké části těla tedy má včela, děti to věděly, protože se to dozvěděly při hře. Ukazovala jsem ji určité části na obrázcích. Poté jsme si daná slova vytleskaly podle slabik. Reflexe proběhla formou diskuze, jak se dětem daná činnost líbila, zdali se jim podařilo zapamatovat části těla a správně vytleskat slabiky slov. Po svačině jsme si povídaly, co včelka vlastně dělá. Následovala problémová situace, že se včelka ztratí při opylování. Děti byly v roli včelek a na závěr se rozdělily na skupinky a pomocí pantomimy ztvárnily, jak to s jejich včelkou dopadlo. Poté jsme si s dětmi povídali, jak se jim pracovalo ve skupince a co by dělaly, kdyby se ztratily. Následoval pobyt venku, kde jsme opět hledaly včelky, a povedlo se nám zahlédnout jednu včelu, jak opylovává květinu. Následoval brainstorming na téma „Květiny“. Poté jsme narativní pantomimou znázorňovali růst květiny od semínka do květiny. Děti znázorňovaly růst květiny dle pokynů, nakonec si každý zvolil, jaká květina by chtěl být a jak vypadala. Reflexe proběhla formou bzučení. Poté se šlo na oběd.

Reflexe:

Při didaktické hře „Na části těla včely“ byly děti zpočátku zmatené z toho, že jsem pozměnila slova pro ně známé hry „Hlava, ramena“. Postupně se ale přidávaly a říkaly se mnou, poté jsem začala zrychlovat tempo. Na dětech bylo vidět že je to baví a užívají si to. Děti hru hodnotily velmi pozitivně. Při problémové situaci děti už věděly, jak se pantomima dělá, tak to bylo ještě lepší než předchozí den. Vymyslely různé závěry, ale mě se nejvíce líbil ten, že včelku letěly hledat její kamarádky z úlu až jí našly a dovedly domů. Při následné diskuzi o tom, co by děti dělaly, kdyby se ztratily, bylo nejčastější odpovědí, že by brečely. Reflexe byla velmi pozitivní. Při brainstormingu na téma „Květiny“ mě překvapila pestrost znalostí názvů květin u dětí. Po narativní pantomimě jsme si s dětmi říkali, co si představily, že jsou za květinu, přičemž pro mě nejzajímavější reakce byla: *„Já jsem byla růžová pampeliška, protože mám ráda pampelišky a*

růžovou.“. Ostatní odpovědi byly formou běžných květin a jejich barev. Reflexe byla taktéž pozitivní a následně jsem celý den hodnotila velmi pozitivně. Panovala poklidná a velmi příjemná atmosféra.

Den čtvrtý – Včelka a louka s květinami

Počet dětí: 20

Náplň dne: výtvarná činnost „Louka“, četba a poslech pohádky „O včelce“, hudební činnost s nástroji, pracovní list, opylování květin – technika živý obraz, pantomima a sochy.

Průběh dne:

Dnešní ráno děti započaly skupinovou prací, při které malovaly louku, na kterou lepily květiny a již vyrobené včelky, které se nevešly na výstavku. Na koberci měly puštěné písničky z pohádek, které se týkají včel jako podtón. Některé děti si tam tančily, jinak měly volnou hru. Po úklidu následovala ukázka výtvorů louky a četba pohádky „O včelce“. Následně jsem se dětí ptala na otázky týkající se pohádky. Následovala hudební činnost, při které jsem dětem představila zmelodizovanou báseň „Včelka“. Poté jsem dětem rozdala Orffovy nástroje a stala se z nás včelí kapela. Děti nejdříve se mnou zpívaly jako včelíčky bzum nebo bzz pouze melodii a k tomu doprovázely na nástroje, ale přitom si děti postupně osvojovaly text a přidaly se i se slovy. Po svačině děti vyplňovaly pracovní list, ve kterém včelka opylovává květiny a poté letí do úlu. Poté jsme s dětmi různými technikami znázorňovali „Opylování květin“. Děti jsem rozdělila do 3 skupin a každá skupina to měla předvést jinou technikou. Jednalo se o pantomimu, živý obraz a sochy. Reflexe proběhla formou diskuze. Ptala jsem se dětí, jak se jim líbila technika živý obraz a jak se jim pracovalo ve skupinkách. Pobyt venku proběhl formou vycházky v okolí MŠ a sledování jarní přírody. Poté následoval oběd a odpolední spánek.

Reflexe:

Ráno probíhalo velmi poklidně a příjemně. Po četbě pohádky mě potěšilo, že děti znaly odpovědi na všechny otázky a při poslechu pohádky byly pozorné. Při vyplňování pracovního listu měly mladší děti problém s pochopením, že mají dělat pouze cestičku a začaly obrázek vybarvovat. Hudební činnost děti velmi zaujala a bavila. Na reflexi jsem zvolila škálu neboli čáru rozhodnutí. Děti jsem se ptala na otázky a podle svého názoru

si stouply na vytyčené místo. Byly to otázky, zdali se jim zalíbila písnička, zda je bavilo hrát si na včelí kapelu a další. Děti i paní učitelka to hodnotili kladně. Poté děti znázorňovali „Opylování květin“ pomocí technik. Jednalo se o pantomimu, živý obraz a sochy. Jelikož pantomimu a sochy už děti znaly, tak jsem nejdříve všechny děti obeznámila s technikou živý obraz a názorně jsme ji zkusili a až poté jsme pracovali na skupiny. Reflexe proběhla formou diskuze. Ptala jsem se dětí, jak se jim líbila technika živý obraz a jak se jim pracovalo ve skupinkách. Děti byly s prací ve skupinách spokojené a nové techniky se jim líbily. Děti nové techniky zvládly velmi dobře a bylo vidět, že je to baví a zajímá, protože byly velmi soustředěné. Paní učitelka celý den hodnotila velmi dobře a nové techniky se jí také líbily.

Den pátý – Včelka a úl

Počet dětí: 19

Náplň dne: výtvarná práce „Úl“, hádanka, asociační kruh, didaktická hra „Včelky v úlu“, diskuze „Nepřátelé včel“, kompot „Vosa, sršeň, kleštík“, problémová situace „Vosa chce ukrást včelkám med“

Průběh dne:

Ráno děti měly skupinovou výtvarnou práci, při které dělaly úl, ke kterému poté domalovaly květiny a včelky. Po úklidu proběhlo zhodnocení výtvarné činnosti. Poté jsem dětem položila hádanku a většina z nich uhodla, že se jedná o úl. Následoval asociační kruh, ve kterém děti říkaly nápady ke slovu úl (med, včely, louka, domeček, včelař, ...). Didaktická hra „Včelky v úlu“ děti zaujala, protože chtěly hrát znovu a znovu. Hrála jsem na klávesy písničky a děti létaly jako včelky. Když jsem přestala hrát, nechala jsem chvíli na postřeh a zahrála jeden tón například 3x a děti dělaly skupiny po třech. Snažila jsem se dělat skupiny na počet, aby žádné dítě nezbyvalo. Menším dětem dělalo problém počítání, ale starší děti se jich ujaly a ochotně jim pomáhaly. Reflexe proběhla technikou soch. Zjistila jsem, že se dětem hra líbila. Po svačině jsme v kruhu s dětmi diskutovali o tom, zdali jsou nějakí nepřátelé včel. Toto děti moc nevěděly, tak jsem ukazovala obrázky tří nepřátel a říkala jim o nich informace. Následoval kompot „Vosa, sršeň, kleštík“ aby si děti tyto nepřátele včel zapamatovaly. Při pobytu venku jsem zařadila problémovou situaci, že vosa chce ukrást včelkám med. Děti pomocí narativní pantomimy znázorňovaly příběh a na konci vymýšlely, jak to dopadne. Dala jsem jim na

výběr techniku pantomimy, živého obrazu, ozvučení a svojštiny neboli dětštiny. Nejdříve jsem jim nové techniky objasnila a poté pracovaly ve skupinách. Reflexe proběhla teploměrem a jeden mluvčí za skupinu řekl, jak se jim pracovalo. Poté následoval oběd a spánek.

Reflexe:

Ráno děti měly skupinovou práci, která je zaujala a povedly se jim krásné obrázky. Velmi děti bavila didaktická hra „Včelky v úlu“, kterou chtěly hrát stále dokola, což mě potěšilo. I zde byla vidět nádherná spolupráce starších dětí s mladšími, protože mladší děti měly problém s počítáním, ale starší děti se jich ochotně ujaly a poradily jim. Při narativní pantomimě jsem dětem objasnila nové metody a techniky práce. Velmi se mi líbilo, že se děti nových technik nebály a využily je pro své dokončení příběhu. Například ozvučení bylo, že včelky hrozivým bzučením vosy zahnalý a tím si ochránily svůj med. V dětštině si zvolily takový jazyk, že jsme se u toho i zasmály. Znělo to jako „emblemem“ a jak si děti volily ještě různé výšky hlasu, tak to bylo úžasné. Při reflexi formou teploměru děti hodnotily pouze pozitivně. Celý den se nesl v pozitivním duchu a paní učitelce se velmi líbila svojštiny a dětština a říkala, že to určitě s dětmi v budoucnu také zkusí. Takže jsem byla ráda, že jsem jí i já dokázala něco nového předat.

Den šestý – Včelka a úl

Počet dětí: 21

Náplň dne: puzzle, didaktická hra „Včelky poletěte domů“, centra aktivit, hledání včel při pobytu venku

Průběh dne:

Ráno měly děti na stolečku připravené rozstříhané obrázky různých včelích úlů, aby si je mohly skládat jako puzzle. Menším dětem jsem dala vzor. Po úklidu následovala didaktická hra „Včelky poletěte domů“. Nejprve jsem v roli včelaře byla já, poté mě vystřídalý děti. Hru jsem poupravila ještě s tím, že ty děti, které byly včelky, tak bzučely. Děti hra bavila a chtěly hrát stále dokola. Pozitivního hodnocení hry jsem se dočkala i při reflexi, která proběhla formou teploměru. Po svačině jsem zařadila centra aktivit, na které ve školce nejsou zvyklí. Nejprve jsem dětem vyprávěla příběh prostřednictvím včelky Káji. Děti jsem se ptala, co by včelka mohla dělat poté, co jí vítr rozbořil úl. Děti napadlo,

že by včelka mohla letět do jiného úlu a tam bydlet, nebo že si postaví nový. Poté jsem děti rozdělila do center aktivit, podle jejich přání. Děti se rozdělily do centra ateliér, kostky, hudba a dramatika. Poté jsme společně všechny centra obešli a děti ve skupinkách hodnotily, jak se jim to dařilo a jak se jim spolupracovalo. Následoval pobyt venku, při kterém jsem po zahradě rozmístila včelky z modelíny a děti je hledaly a pozorovaly květiny na kterých byly usazené. Poté jsme šli na oběd.

Reflexe:

Dnešní den jsem zařadila po svačině centra aktivit, podle kterých v mateřské škole nepracují. Po příběhu děti vymýšlely, co včelka udělala. Nakonec jsme vybrali, že si včelka postaví nový úl a děti ji pomůžou. Děti se podle přání rozdělily do centra ateliér, kostky, hudba a dramatika. V ateliéru nakreslily včelce společně krásný nový úl, v kostkách postavily veliký úl, protože využily veliké molitanové kostky. V centru hudba děti vymyslely vlastní taneček na písničku Včelka Mája a poté ho učily i ostatní děti. Poslední skupina nám zdramatizovala vlastní pohádku o včelce, které se stalo to, co včelce Káje. Všichni společně jsme daná centra obešli a hodnotili, jak se vše povedlo a že včelka bude mít radost. Posléze jsem s dětmi diskutovala, zdali se jim to líbilo a jak se jim pracovalo a dostalo se mi odpovědí, že příště chtějí zkusit i jiné centrum. Poté děti chtěly ještě jednou tančit taneček, co vymyslely děti v centru hudba. Na to, že děti nejsou zvyklí na tuto formu práce, se vše vydařilo a dětem se to líbilo. Paní učitelce se tento způsob také líbil a hodnotila ho kladně. Při pobytu venku jsem improvizovala s tím, že jsem rozmístila na zahradě včelky z modelíny a děti je měly hledat. Velmi je to bavilo a společně našly všechny včelky. Dnešní den jsem si s dětmi velmi užila a děti se mě ptaly, co budeme dělat zítra, že už se moc těší.

Den sedmý - Včelař

Počet dětí: 21

Náplň dne: námětová hra „Včelky“, didaktická hra „Včeličky poleťte domů“, diskuze na téma „Včelař“, hra s hudbou, pobyt venku

Průběh dne:

Při příchodu dětí jsem dávala podněty k rozvinutí námětové hry „Na včelky“. Po úklidu si děti chtěly zopakovat didaktickou hru „Včeličky poleťte domů“, tak jsme si ji zahráli a

poté jsme si ještě zazpívali již osvojené písničky a doplnily to o improvizovaný tanec. Po svačině jsme si v kruhu povídali o tom, kdo je to včelař, co dělá, kde má včely a další. Poté jsme si „hráli s hudbou“. V kruhu každé dítě řeklo jedno slovo, které souvisí s včelami a následně jsme je všichni vytleskávali na slabiky, poté jsme pleskali o stehna se slabikami, také jsme na slabiky luskali, pleskali a dupali. Následně děti dostaly Orffovy nástroje a každé vždy zahrálo jednoduchý motiv, který po něm ostatní opakovaly. Poté jsme zpívali písničky, které jsme si již osvojili a doprovázeli je dupáním, tleskáním a další hrou na tělo. Následovala reflexe formou diskuze. Při pobytu venku jsem šli na vycházku, a na hřišti si znovu na přání dětí zahráli didaktickou hru „Včeličky poletěte domů“. Následovala hygiena a odpolední spánek.

Reflexe:

Při námětové hře děti využívaly již osvojené poznatky o včelách. Bzučely, zpívaly si písničky, stavěly si úl, udělaly si louku a létaly opylovávat květiny. Velmi mě to potěšilo, protože jsem viděla, že moje práce byla k něčemu platná. Po úklidu děti měly přání zopakovat si didaktickou hru „Včeličky poletěte domů“ z předchozího dne a následně i písničky o včelkách. Při diskuzi o včelaři se mi líbili postřehy dětí: „*Včelař je pán, co si hraje se včelkama.*“, „*Úly má v úlárně.*“, „*Včelař k práci potřebuje přece včeličky.*“, „*Moje maminka má alegrii na včely, jednou měla takhle obrovskou pusu.*“. Při hře s hudbou děti vydržely soustředěné a líbilo se mi, že se motivy příliš neopakovaly. Děti to hodnotily kladně, ale občas se mi dostalo odpovědi: „*Z toho bouchání do nohou mě teď bolí nohy/ruce.*“. Děti dnešní den hodnotily kladně. Pro mě byl tento den velmi příjemný a myslím, že se vše vydařilo tak, jak jsem měla naplánované, dokonce jsem improvizovala i dle přání dětí a daných situací. Což se mi velmi líbí na projektové metodě, že zde je možnost improvizace a časová volnost.

Den osmý - Včelka

Počet dětí: 21

Náplň dne: modelování z modelíny, hra v roli „Na louku“, problémová situace „Píchnutí včelou“, překážková dráha „Včelka opylovává květiny“

Průběh dne:

Ráno si děti chtěly znovu modelovat z modelíny. Tentokrát ale zkoušely modelovat svíčku. Nejprve jsem dětem ukázala, jak se svíčky ze včelího vosku dělají. Nejprve tedy dělaly placku a poté ji rolovaly. Jinak byla volná hra. Po úklidu následovala hra v roli „Na louku“. Děti byly rozdělené na čtyři skupinky a probíhalo to formou hry kompot. Dbala jsem na bezpečnost, aby se děti při přesunu nesrazily. Poté jsme si povídali, jestli někoho někdy píchla včela. Po svačině následovala problémová situace „Píchnutí včelou“. Dětem jsem vyprávěla příběh, který potom dokončovaly pomocí pantomimy. Reflexe proběhla formou teploměru. Poté jsme na přání dětí znovu hráli hru „Na louku“. Následně jsme vyrazili ven, kde jsem dětem z různých pomůcek připravila na zahradě překážkovou dráhu a motivovala to na opylování květin. Reflexe proběhla technikou soch. Dráhu jsem jim tam nechala postavenou a měly volnou hru. Poté jsme šli na oběd.

Reflexe:

Již ráno jsme pracovali dle přání dětí a tím bylo modelování. Při hře v roli „Na louku“ jsem dbala na bezpečnost, protože přeci jenom u kompotu se děti mění v kruhu a mohly by se srazit. Při povídání o tom, zdali někoho bodla včela mě překvapilo, že žádné dítě zatím včela nebodla. Při problémové situaci dětská fantazie vzala za své a jedno dokončení bylo tak, že včelka s chlapcem se vzájemně omluvili. Při reflexi, která proběhla technikou teploměru, jsem se dětí namátkově ptala, co se jim líbilo a proč. Děti hodnotily kladně, nebo neutrálně. Když jsem se zeptala chlapce, který zvolil neutrální pozici, tak odpověděl, že si chtěl znovu zahrát tu hru, co jsme již hráli. Další děti odpovídaly převážně že je baví pantomima a tohle hraní. Jelikož si děti chtěly znovu zahrát hru „Na louku“, tak jsem si ji s nimi s radostí znovu zahrála. Je to pro mě velmi příjemná zpětná vazba, když vidím, že to děti baví a chtějí hrát znovu. Venku jsem dětem postavila překážkovou dráhu. Děti při překonávání překážek bzučely jako včely a často přitom mávaly rukami, jako že včelka letí. Reflexe proběhla technikou soch, a dětem se činnost líbila, akorát někteří chtěly ještě. Dráhu jsem jim tam nechala tedy ještě postavenou. Dnešní den jsme stihli méně aktivit, ale zato jsem viděla na dětech, jak je dané činnosti baví a chtějí v tom pokračovat. Celý den měl volný průběh a poklidnou atmosféru. Děti činnosti hodnotily kladně. Taktéž já i paní učitelka, které se líbily nápady dětí. Dále mi říkala, že je vidět, že to děti baví už jen tím, jak chtějí opakovat hry.

Den devátý – Včelí produkty

Počet dětí: 21

Náplň dne: námětová hra „Na včelaře“, puzzle, báseň s pohybem „Včela“, diskuze „Včelí produkty“, ochutnávka medu, včelí koncert, pobyt venku

Průběh dne:

Dnešní ráno děti započaly námětovou hrou „Na včelaře“. Na stolečku měly děti rozstříhané obrázky včelích produktů, které si skládaly jako puzzle. Po úklidu následovala báseň s pohybem „Včela“, dětem jsem ji nejdříve řekla a předvedla pohyb, poté se snažily nápodobou daný pohyb osvojit zároveň s textem. Po básničce následovala diskuze v kruhu na téma včelí produkty. Zopakovali jsme si básničku a reflexe proběhla formou výrazu v obličeji. Komu se činnost líbila, tak se usmál, komu ne tak se zamračil. Dostalo se mi pozitivních reakcí. Po svačině jsem donesla sklenici medu a každé dítě si na špejli nabralo trochu medu na ochutnání. Poté jsme s dětmi tvořili „včelí koncert“, který probíhal tak, že každé dítě vydává nějaký zvuk. Následně jsme na bzum zpívali píseň Kočka leze dírou. Děti to bavilo a chtěly zpívat i další písničky. Reflexe proběhla formou diskuze. Venku si děti chtěly zahrát didaktickou hru „Včeličky polet'te domů“, tak jsem si ji s nimi zahrála a byla jsem ráda, že to děti baví. Po volné hře následoval oběd a odpolední spánek.

Reflexe:

Ráno si děti samy rozvíjely námětovou hru, kterou započaly z vlastní iniciativy, což mě velmi potěšilo. Bylo vidět, že téma včely děti zaujalo a při pozorování hry jsem sledovala, že si děti odnesly mnoho informací, které pak dokáží použít. Při diskuzi na téma včelí produkty, mi jeden mladší chlapec řekl, že včelí produkt je květina. Tak jsme si to ujasnili a dětem jsem ukazovala zároveň i obrázky daných produktů. Při ochutnávání medu jsem se nejdřív ptala paní učitelky, zdali nějaké dítě není alergické. Poté jsem se dětí ptala, jaký med je. Všechny děti mi odpověděly že je sladký. Reakce: „*Je sladký jako bonbón, mňam.*“, „*Moc slad'oučký*“, „*Je moc dobrý, už vím, proč ho jedí ti medvědi v pohádkách*“. Po hudební chvílce proběhla reflexe formou diskuze. Děti měly pozitivní odpovědi a říkaly, že je bavilo zpívat jako včela. Poté se mi velmi líbilo, že si děti bzučely jako včely i při přípravě na pobyt venku. Venku jsem vyhověla přáním dětí a zopakovala si s nimi didaktickou hru „Včeličky polet'te domů“. Dnešní den byl také pozvolný a

klidný. Děti byly nadšené z každé činnosti a stále se mě ptaly, co budeme dělat jako další. Je velmi příjemné dětský zápal do činností a jejich radost z nich.

Den desátý – Včelí bál

Počet dětí: 20

Náplň dne: výtvarná činnost „Sklenice na med“, problémová situace „Včelka vlétla do jiného úlu“, pohádky o včelkách, včelí bál, rozloučení s dětmi

Průběh dne:

Ráno si děti u stolečku kreslily a zdobily vlastní sklenici na med. Jinak měly děti volnou hru, kterou využily k tématu a stavěly si úly, holčičky vařily včelkám oběd a některé děti si vzaly křídla a létaly opylovávat květiny. Po úklidu následovala problémová situace „Včelka vlétla do jiného úlu“. Děti byly v roly včelek a poté byly rozděleny do 4 skupin. Dvě skupiny měly techniku sochy a další dvě skupiny techniku živý obraz, pomocí čehož nám znázornily, jak to dopadlo. Reflexe proběhla formou škály, při čemž jsem dětem pokládala otázky, jestli se jim dařilo domluvit ve skupině, jak se cítily jako včelky, a další. Po svačině následovala diskuze o pohádkách, ve kterých jsou včely. Poté jsme si uspořádali „Včelí bál“. Na bále jsme tančili improvizované tance na písničky z pohádek. Využili jsme i tanec se šátky. Poté jsem s dětmi opakovala písničky z předešlých dnů a ty, které byly s pohybem, tak jsem nechala děti, jestli si to pamatují. Děti tento bál hodnotily velmi pozitivně a chtěly ještě tančit a zpívat. Poté následovala procházka po okolí, po které jsem se s dětmi a paní učitelkou rozloučila.

Reflexe:

Při výtvarné činnosti se děti snažily opsat slovo med podle vzoru. Líbilo se mi, že se o to pokusily i mladší děti. Následná problémová situace proběhla bez problémů. Jedna skupina zvolila, že se tam včelka zabydlela a zůstala v úlu, další dvě skupiny, že včela letěla zpět domů. Poslední skupina zvolila pro mě překvapivý konec, že včela nemohla svůj úl najít a tady se jí nelíbilo, tak si včelka postavila nový úl. Probíhalo to technikou soch a živého obrazu. Měla jsem velkou radost z toho, jak děti dané techniky zvládají a jak dokážou společně komunikovat a spolupracovat. Při reflexi žádné z dětí nehodnotilo negativně. Při diskuzi o pohádkách, ve kterých jsou včely mě překvapila malá znalost pohádek u dětí. Některé děti znaly Včelku Máju a dalších pár Včelí medvídky, ale některé

děti nevěděly ani jednu, tak jsme si stručně přiblížily tyto dvě pohádky. Následoval včelí bál, ve kterém jsem dbala na přání dětí. Činnosti jsem volila podle situace a velmi jsme si to společně užili. S dětmi jsme si zatančili a zazpívali. Děti chtěly tančit dál a dál a hodnotily to velmi pozitivně. Po procházce po okolí následovalo rozloučení s dětmi a paní učitelkou, které jsem darovala drobnost jako poděkování a bonbóny pro děti. Odcházelo se mi poměrně těžko, protože se mi ve školce líbilo a na děti jsem si velmi rychle zvykla. Paní učitelka mě chválila a říkala, že je ráda, že jsem ji obohatila o nové formy a metody práce.

5.4 Hodnocení projektu

Děti si prožily dva týdny se včelkami. Řekla bych, že toto téma děti bavilo a těšily se na to, co přijde dál. Do činností se zapojovaly všechny děti, i když dvouleté měly občas problém s pochopením činností, ale to se vzhledem k jejich věku dalo očekávat. Starší děti byly velmi ohleduplné a snažily se mladším pomáhat. Děti se učily spolupracovat, vzájemně komunikovat při činnostech a řešit problémy, což je velmi důležité. Formou metod a technik tvořivé dramatiky jsme si společně uvědomovali své prožitky a nové informace. Reflexe probíhala bezprostředně po činnostech během každého dne, přičemž si děti rozvíjí své sebevědomí. Děti vyjadřovaly své emoce, prožitky, pocity, jak se v daných rolích cítily a tak dále. Občas jsem zaslechla i reflexe činností v následujících dnech například při rozhovorech u výtvarné činnosti, nebo volné hře. Činnosti byly od dětí hodnocené převážně pozitivně, z čehož usuzuji, že je dané činnosti bavily a měly přínos pro jejich rozvoj. Při celé realizaci byla ve třídě velmi příjemná atmosféra, která se odrážela na spolupráci mezi mnou, dětmi a vzájemné důvěře.

Po realizaci projektu jsem přemýšlela nad celým průběhem a zodpovídala si určité otázky. Líbily se dané činnosti dětem? Splnilo to svůj účel? Dařily se metody a techniky tvořivé dramatiky? Jaká byla ve třídě atmosféra? Jak se děti při činnostech cítily? Nechávala jsem dostatečný prostor pro individualitu a samostatnost dětí? Měly děti dostatek času na vyjádření? Byly děti aktivní a tvořivé?

Nikdo není bezchybný, ale jak se říká, chybami se člověk učí. Jelikož mám praxi pouze ze studia, tak jsem se častokrát i něco nového naučila a poučila jsem se například v tom,

že pokud děti neznají dané metody a techniky tvořivé dramatiky, tak je nutné jim to nejdříve vysvětlit a názorně předvést s tím, že si to nejprve zkusí. Snažila jsem se brát ohled na individualitu dětí a jejich věkové dovednosti. Také jsem se pokusila splnit účel projektové výuky a využívat prvky tvořivé dramatiky a hudební činnosti. Některé činnosti bylo možné uskutečnit i venku, a proto jsem je vkládala i do pobytu na zahradě. Myslím, že dětem přišlo zajímavé, že tyto činnosti byly realizovány venku (například kompot, problémová situace). Bohužel časově nevyšlo uskutečnění aktivit pro děti a rodiče. Do budoucna by bylo dobré do projektu přiřadit i výlety mimo MŠ. Například jít pozorovat včely na louku, nebo navštívit s dětmi včelaře, aby viděly jeho práci naživo.

5.5 Doporučení pro praxi

Pro pedagogickou praxi bych doporučila vyzkoušet si vytvoření vlastního projektu. Nebojte se toho, možná to zpočátku vypadá složitě, ale není to tak. První realizace třeba nebude podle vašich představ, ale i to je přínos. Zvolte si vlastní téma, které je pro vás zajímavé, nebo vychází z nápadů dětí. Samozřejmě před tvorbou projektu je důležitá znalost, jak se projekt tvoří, musíme vnitřně vědět, že projektová výuka je smysluplná, protože pokud ji nepřijmete vy, tak se dětem těžko předává. Při tvorbě buďte tvořiví a nápavití. Můžete se inspirovat z jiných zdrojů a zařadte i prvky tvořivé dramatiky a dalších výchov. Provádějte reflexi a autoevaluaci. Snažte se rozvíjet individualitu a samostatnost u dětí, samozřejmě i vzájemnou spolupráci, komunikaci a důvěru. Pokuste se do projektu zapojit i rodiče, aby se navázala vzájemná spolupráce.

Zde jsou uvedeny návrhy na spolupráci s rodiči:

Výlet k panu včelaři

MŠ společně s rodiči vyrazí na exkurzi k panu včelařovi, který se nachází v okolí bydliště. Dozvíme se informace o včelách, uvidíme různé pomůcky a včelí úly. MŠ organizuje celý výlet.

Medové odpoledne

Výroba medu v MŠ. Rodiče si nejdříve nasbírají s dětmi sedmikrásky. Akce bude probíhat dvě odpoledne po sobě. První den se sesbírají květiny, které umyjeme a přelijeme

vřelou vodou. Další den se med sedmikrásky uvaří a slije se med do sklenic. Při vaření medu si děti nakreslí obaly na sklenice.

Po stopách včelky Máji

„Šipkovaná“ s úkoly, která bude připravená po okolí MŠ. Rodiče prochází s dětmi stezku a plní různé úkoly, na konci bude včelka Mája se sladkou odměnou.

6. Závěr

Projektové vyučování klade důraz na individualitu, samostatnost, aktivní účast a spolupráci dětí, proto bych projekt zařadila do pedagogické práce jako důležitou součást. Při psaní své bakalářské práce jsem si sama rozšířila znalosti o projektové metodě, tvořivé dramatice a hudebních činnostech a našla jsem další pozitiva pro praxi.

Pedagogové si často stěžují, že jejich práce není oceněna. Právě i z toho důvodu je využívání projektu velmi prospěšné. Můžeme se zde realizovat ve spolupráci s rodiči a širokou veřejností. Aby byly děti aktivní a tvůrčí, musíme jim jít jako pedagogové příkladem. Nesmíme se bát zkoušet nové metody a formy práce. Uznávám, že z počátku se projektová metoda zdá jako složitá věc, ale jakmile ji člověk blíže pozná, tak to stojí za to.

Projekt jsem realizovala zatím podruhé, ale určitě ne naposledy. Jednalo se o projekt, který má časové rozvržení čtrnáct dní až měsíc. Má realizace trvala čtrnáct dní, takže jsem nestihla veškeré činnosti, ale značnou část ano. Snažila jsem se teoretické poznatky aplikovat do praxe. Využívala jsem prvků tvořivé dramatiky a hudebních činností. Řekla bych, že čím propracovanější s provázanější projekt je, tím snadněji probíhá následná realizace. K projektu náleží přílohy, do kterých jsem vložila pár fotografií, které jsem pořídila při realizování.

Myslím, že cíl mé bakalářské práce i samotného projektu byl při realizaci naplněn. Doufám, že se má práce stane přínosem a inspirací pro další pedagogy, kteří by se chtěli projektovou metodou a prvky tvořivé dramatiky zabývat ve své praxi a pracovat s dětmi pomocí zážitků, zábavy a hry.

7. Seznam použitých zdrojů

- BLÁHOVÁ, Krista (1996). *Uvedení do systému školní dramatiky*. Praha: IPOS. ISBN 80-7068-070-9.
- COUFALOVÁ, Jana (2006). *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-958-0.
- HERDEN, Jaroslav, KOLÁŘ, Jiří a JENČKOVÁ, Eva (1992). *Hudba pro děti*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-522-X.
- HORNÁČKOVÁ, Vladimíra (2014). *Inspirace pro tvorbu projektu v mateřské a základní škole na téma "Včelka a příroda"*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-505-9.
- JENČKOVÁ, Eva (2002). *Hudba a pohyb ve škole*. Hradec Králové: Tandem. ISBN 80-903115-7-1.
- JENČKOVÁ, Eva (2015). *Podzimní zpívání 1. díl*. Hradec Králové: Tandem. ISBN 978-80-86901-34-3.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa a kolektiv (1998). *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-756-9.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Jana (2006). *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-4142-0.
- KREJČOVÁ, Věra, KARGEROVÁ, Lucie a SYSLOVÁ, Zora (2015). *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0812-9.
- LIŠKOVÁ, Marie (2006). *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe. ISBN 80-86307-26-3.
- MACHKOVÁ, Eva (2013). *Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0374-2.
- MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil (2003). *Výukové metody*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-039-5.
- MARUŠÁK, Radek, KRÁLOVÁ, Olga a RODRIGUEZOVÁ, Veronika (2008). *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-472-4.

- STREJČEK, Jindřich (2011). Dramatická výchova [online]. *Metodický portál RVP*. [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/D/DRAMATICK%C3%81_V%C3%9DCHOVA
- SVOBODOVÁ, Eva a ŠVEJDOVÁ, Hana (2011). *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0020-8.
- TICHÁ, Alena (2005). *Učíme děti zpívat*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-916-X.
- TOMKOVÁ, Anna, KAŠOVÁ, Jitka a DVOŘÁKOVÁ, Markéta (2009). *Učíme v projektech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-527-1.
- VALENTA, Josef (2008). *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1865-1.
- VALENTA, Josef (1993). *Pohledy: Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha: IPOS. ISBN 80-7068-066-0.
- VETLUGINA, Natalia Aleksejevna (1955). *Metodika hudební výchovy v mateřské škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- WAY, Brian (1967). *Development trough Drama*. London: Adisson – Wesley Longman Limited.
- ZEZULA, Jiří a kolektiv (1987). *Hudební výchova v mateřské škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

8. Seznam příloh

Příloha č. 1 – 10: fotodokumentace

Příloha č. 11 – Tabulka cviků k pohybové chvílce

Příloha č. 12 – Pracovní list

Příloha č. 13 – Píseň Včelka

Příloha č. 14 – Puzzle tangram

Příloha č. 15 – Pohádka O včelce

Příloha č. 16 - Píseň Letí, letí včelka

Příloha č. 17 – Píseň Bzum, bzum, bzum

Příloha č. 18 – Píseň Příhody včelích medvídků (vlastní zásobník)

Příloha č. 1 – Didaktická hra Včelky a kytičky

Příloha č. 2 - Hledání včel na zahradě u kytek

Příloha č.3 – Výtvarná činnost Včelky

Příloha č. 4 – Vystavené včelky

Příloha č. 5 – Vymodelované včelky

Příloha č. 6 - Výtvarná činnost Louka

Příloha č. 7 – Hra s Orffovými nástroji

Příloha č. 8 – Pracovní list

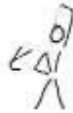
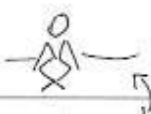

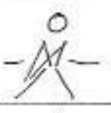

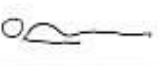
Příloha č. 9 – Výtvarná činnost Úl

Příloha č. 10 – Hledání včelky na zahradě

Příloha č. 11 – Tabulka cviků k pohybové chvílce (vlastní zásobník)

Grafický záznam	Výchozí poloha	Průběh	Motivace
	Stoj snožný, vzpažíme.	Vytahujeme se na špičky, povolíme a opakujeme 3x.	Včelka do teď odpočívala a pořádně si chce protáhnout své tělíčko.
	Stoj mírně rozkročný.	Vzpažíme pravou paži, levou dáme v bok a ukláníme se vlevo. To samé na druhou stranu. Opakujeme 3x.	Po dlouhém letu včelka protahuje křídla, aby mohla zase letět pro nektar.
	„Motýlek“ (sed roznožný pokrčmo, chodidla u sebe, rovná záda).	Hýbeme nohama nahoru a dolů, lokty tlačíme do kolen. Opakujeme po dobu 15s.	Máváme křídly jako včelička, když letí.
	„Turecký sed“ (sed skrčmo zkřížený)	Otáčíme hlavu doprava a doleva. Ruku na čelo jako když se díváme do dálky. Opakujeme 5x.	Rozhlížíme se po louce, kde je nějaký květ pro včeličku.
	Sed roznožný.	Přítah k jedné noze a poté k druhé. Opakujeme 3x.	Včelka se snaží dosáhnout na kvítek, který je ale až vzadu a natahuje se pro něj.
	Stoj snožný.	Skok snožmo dopředu a dozadu. Opakujeme 8x.	Včelička letí z květu na květ. A zase letí na další.
	Leh na zádech	Zvedáme hlavu (bradu přitahujeme k hrudníku). Opakujeme 5x.	Včelka se kouká, zdali má už plné břicho, nebo ne.
	Leh na zádech.	Hluboký nádech a výdech.	Včelka doletěla na květ a čichá vůni tohoto věku.

Příloha č. 12 – Pracovní list (vlastní zásobník)

Příloha č. 13 – Píseň Včelka (vlastní zásobník)

Včelka

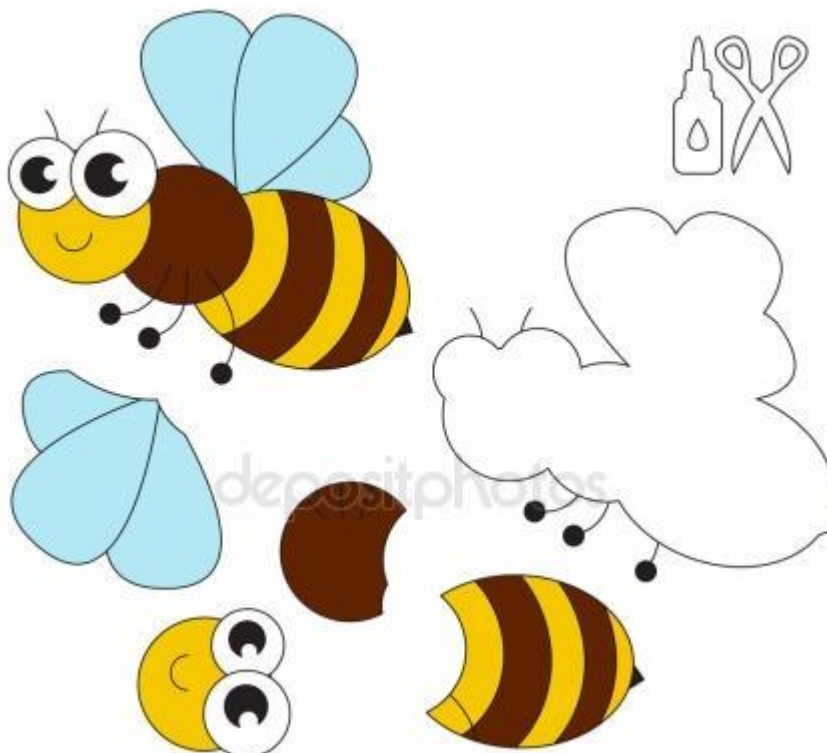
Mírně *Z. Šesták / M. Šestáková*

1. Na za - hrád-ce pod ja - blo - ní mo - tý - lek tam
včel - ku ho - ní, hned, hned, hned dej mi, včel - ko,
med! Hned, hned, hned dej mi, včel - ko, med!

2. Včelička se na něj zlobí,
že jí křídélka už bolí,
[: hned, hned, hned
prýč, motýku, leť! :]

3. Do úlu už včelky leť,
musím také pospíchat,
[: hned, hned, hned
taky domů leť! :]

Příloha č. 14 – Puzzle Včelka - tangram (vlastní zásobník)

Příloha č. 15 – Pohádka O včelce

(dostupné na: <http://www.vasedeti.cz/pohadky-a-povidky/pohadky/o-vcelce/>)

O včelce

Co to venku krásně voní?

Že nás nikdo nedohoní?

Rozkvétají květiny.

Začínají zrát maliny.

Z oblohy se slunce usmívá,

jaro nám pomalu začíná... Venku se oteplilo a včeličky se probudily ze zimního spánku a vylétly ze svých úlů, aby se ohřály s prvními paprsky slunce.

Začaly kvést květiny a keře a tráva se zelenala, hned na tom světě bylo veseleji a pilné včelky se pustily spokojeně do své práce. Sedaly z květiny na květinu. Na nožkách měly přidělané kbelíčky, do nich sbíraly pyl z květin, které opylovaly a ten pak odnášely do úlu, kde se z něj dělal med.

Měly práce až nad hlavu a věřte nebo ne, opylovaly tolik květin, že byste to nedokázali spočítat.

„Včelko, včelko, tady jsem, nezapomeň na mě,“ hlásila se o opylování kopretina.

„I já prosím o sesbírání pylu, už ho mám na svém květu tolik, že začíná opadávat, až mi z toho hlava těžkne,“ prosila pampeliška.

Květiny se včelce hlásily, překřikovaly se jedna přes druhou, až z toho včelku div nebolela hlava. Jenže měla malý kbelíček, vždy když ho naplnila, musela hned zase odletět a vysypat ho. Jak tak chudák spěchala, protože jí květiny honily, kyblíček jí spadl z nožky na zem a celý se rozsypal. Včelka začala plakat, protože z její práce, která byla tak namáhavá, nezbylo nic.

„Neplač, nasbíráš jiný,“ utěšovaly ji květiny.

„Počkej, pomůžu ti, dám ti kyblíček na nohu,“ ozval se čmelák a společnými silami nandali kyblíček zase na nožku.

Včelka tak znovu vzlétla a opylovala a opylovala, dokud na květiny viděla. A protože už byl večer, zaletěla zpět do úlu, kde se uložila ke spánku, aby nabrala síly do dalšího dne a mohla opylovat další květiny.

Příloha č. 16 – Píseň Letí, letí včelka (vlastní zásobník)

Letí, letí včelka

Letí, letí včelka asi takhle velká,
 zdraví každou květinu a
 nače chová jí sukýnku.

Příloha č. 17 – Píseň Bzum, bzum, bzum (vlastní zásobník)

 Bzum, bzum, bzum

Mírně rychle Nápěv německé lidové písně
Přeložil Václav Fischer

Bzum, bzum, bzum, úl je vče - lí dům.
 Vče - li - ťky jsou v je - dnom ko - le, tan - čí nad lou -
 kou i po - lem. Bzum, bzum, bzum, úl je vče - lí dům.

2. Bzum, bzum, bzum, úl je včelí dům.
 Každá včelka má se k dílu, aby snesla dosti pylu.
 Bzum, bzum, bzum, úl je včelí dům.
3. Bzum, bzum, bzum, úl je včelí dům.
 A v tom domku je dost medu pro babičku i pro dědu.
 Bzum, bzum, bzum, úl je včelí dům.

Příhody včelích medvídků

Na po - líč - ku vje - te - líč - ku, tam kde po - tok pra - me - ní, dob - ře

je nám po tě - líč - ku zá - ko - nem jsme chrá - ně - ní.

So - sáč - ka - ma so - sá - me, bez pře - stá - ní to sa - mé. -

do pě - ti, do pě - ti, do pě - ti, do pě - ti

mu - sí - me být u ma - min - ky vdou - pě - ti.